

A MAGYAR CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ EGYESÜLET KIADVÁNYA

Borovszky Samu (Bácsordas, 1860. október 25. – Budapest, 1912. április 24.)
történész, helytörténész, 1899-től az MTA levelező tagja, irattárnoka és irodaigazgatója

IV. évfolyam, 4. szám

2014

IMPRESSZUM

Matrikula

a

MAGYAR
CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ
EGYESÜLET

kiadványa

matrikula@macse.hu

Felelős kiadó: Dr. Kollega Tarsoly István

Szerkesztő: Dr. Hatvany Béla Csaba

Szaklektor (történelem, genealógia, heraldika):

Babcsányi Judit és Babcsányi István

Szaklektor (számítástechnika): Lerch János

Nyelvi lektor: Babcsányi Judit és Babcsányi István

Megjelenik évente négyszer: március, június, szeptember és december hónapokban. A kiadvány szabadon és csakis díjmentesen terjeszthető. Kéziratokat a szerkesztő e-mail címére várunk legkésőbb a megjelenési hónap elsejéig. A cikkek tartalmáért, beleértve a cikkhez kapcsolódó képanyagot is, a szerzők felelnek.

IV. évfolyam 4. szám

© MACSE 2014

TARTALOM

Dr. George Berzsényi: <i>Svastits-Csertán őseim és rokonságom</i>	1
Dr. Barsi Béla : <i>A Rodriguez/Rodrigues család története</i> (második, befejező rész)	12
Könyvismertetés	
Ari Ilona: <i>Kis füzetben nagy segítség a CSALÁDKUTATÁSHOZ, 2. kötet</i>	39
Négyesi György, Honfi György, <i>Az egyéni Magyar Sakk Bajnokságok – férfi és női – (Eredménytáblázatok, életrajzok, játszmák – nem mindenkitől)</i>	45
Molnár Péter: <i>Soós Ferenc, Magyar numizmatikusok panteonja</i>	47
Szerzőink figyelmébe	48
Matrikula 2014 tartalomjegyzék	50

Svastits-Csertán őseim és rokonságom

Dr. George Berzsenyi, Milwaukee, Wisconsin, Amerikai Egyesült Államok

(george_bertzsenyi@msn.com)

Svastits őseimről már gyerekkoromban sokat hallottam és tudtam, de csak az utolsó 10 év során sikerült megismernem Csertán őseimet is. Pedig Svastits János (1802 – 1873) ükapám mellett illett volna többet tudnom feleségéről, Csertán Krisztina (1806 – 1888) ükanyámról is, minthogy ő hozta világra Ilona és Emilia dédanyáimat. Svastits Ilona (1830 – 1888) apai dédapám, Varga Imre (1826 – 1894) felesége lett, míg Svastits Emilia (1840 – 1933) anyai dédapámhoz, Juhász Kálmánhoz (1836 – 1922) ment férjhez. De sajnos a genealógia gyakran mellőzi a leány-ági leszármazottakat, és ami még nagyobb bűn, az anyákat is, akik felmenőinket szülték. Így aztán gyakran nagyon keveset tudunk róluk. Ezen egyoldalúságot megsínyli majd jelen dolgozatom is, bármennyire is szeretnék legalább annyit írni Csertán őseimről és rokonaimról, mint a Svastitsokról.

A két család bemutatását követően bővebben írok majd Csertán ükanyámról és Svastits ük-
apámról, Csertán és Svastits rokonaimról, és az 1997-ben létrehozott Svastits / Svastics családi talál-
kozáskról, melyek nem csak azokat egyesítették, akik másként írják nevüket, de a család csécsényi és
bocsári ágait is, amelyek 12 generációval ezelőtt váltak el egymástól. A cikk befejező részében visz-
szatárek majd Svastits János zenei alkotásaihoz abban a reményben, hogy legalább olvasó (és hall-
gató) közönségünk körében valamelyest népszerűsítsem azokat.

Svastits őseim

A családi rege szerint, amelyet alátámaszt Nagy Iván hivatkozása¹ Lehoczky András művére, a Svastits² család első ismert őse Svačić Péter (horvátul 'Petar Svačić'), Knin (latinul *Tininum*) várának ura volt Dalmáciában. A rendek őt választották Horvátország utolsó horvát nemzetiségű királyává 1093-ban. A Gvozd hegységénél (más néven Péter-hegyi) vívott csatában esett el a magyarok ellenében 1097-ben. Halálát az itt bemutatott festmény örökítette meg, amelyet a világhálóról vettem le³. Azt követően a családi hagyomány szerint a család Horvátországból Torontál megyébe költözött az 1500-as évek során, és később az ottani Bocsár helységtől vette 'bocsári' előnevét. Onnan került a család több tagja a mai Vas, Zala, Sopron, Tolna, Veszprém és Somogy megyékbe, ahol gyakran viseltek megyei hivatalokat, kiténtek a csatákban, és általában jól nőültek.

¹ Nagy Iván, *Magyarország családai*, Pest, 1863, Tizedik kötet, p.415

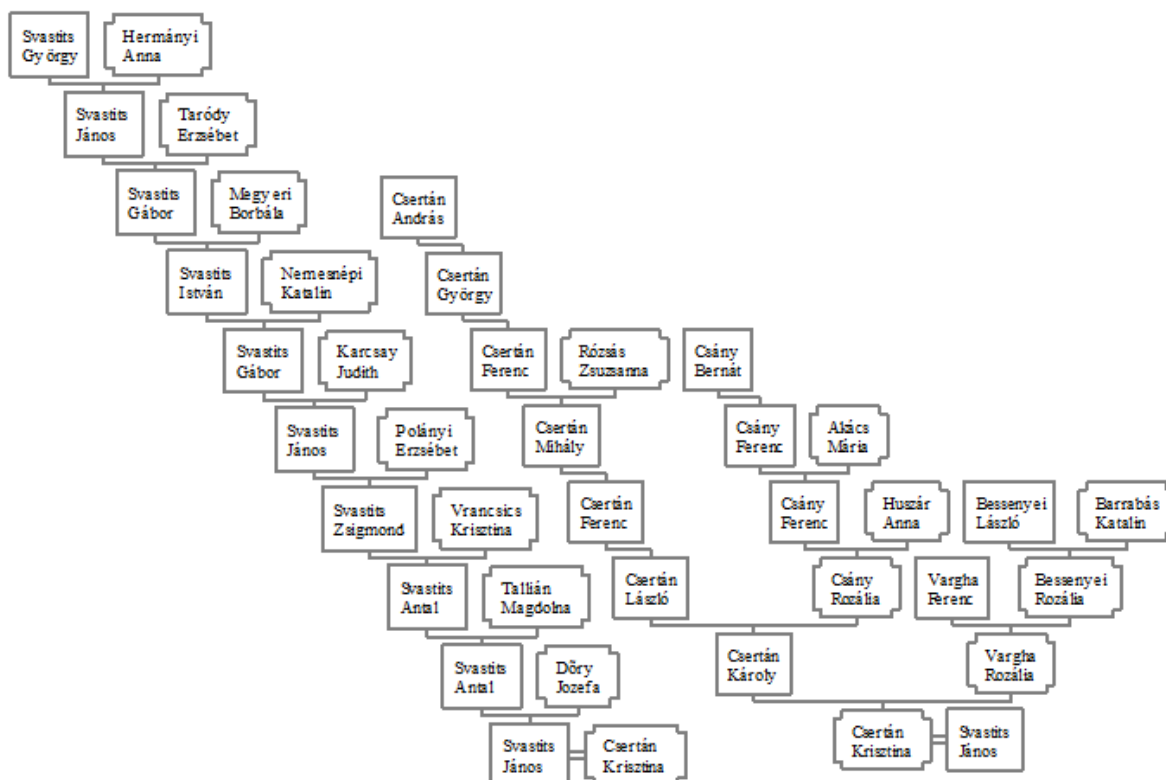
² Bár többen 'cs'-sel, és vannak akik 'ch'-val írják nevüket, ezen cikkben általában a 'ts' végződést használom, kivéve azon eseteket, amikor egyes személyekről írok. Akkor természetesen úgy írom nevüket, ahogy ők teszik azt.

³ Lásd a leírást a csatáról itt: http://hu.wikipedia.org/wiki/Gvozd-hegys%C3%A9gi_csata

A Svastits család ízenkénti leszármazását csak Svastits Györggyel kezdődően tudjuk levezetni; ő a körösi vár, míg János fia a körmendi vár kapitánya volt, János testvére, Ferenc pedig Szigetvár ostrománál 1566-ban esett el. Két generációval később Svastits Gábort a Vas megyei Toronyban találjuk; az ő ivadékai tovább használták a bocsári előnevet, míg fivérének, Ferencnek a sarjai részben Rábacsécsényben telepedtek le, és a 'csécsényi' előnevet használták.

A Svastits család kutatásában az utolsó évtizedekben a legnagyobb érdemeket Svastits Antal unokaöcsém özvegye, Borókay Margit (Mandi) szerezte, de én hálával tartozom Juhász Márta néni-nek is, aki édesanyám unokatestvére és meghitt barátnője volt; tőle kaptam az első részletesebb Svastits családfát. Később sok segítséget kaptam Petres Iván bátyámtól is, aki ugyancsak Svastits rokonom volt, valamint Svastics Imrétől, aki fiatalabb nálam, de akinek az unokái az én 11-edfokú unokatestvéreim. És mint minden másban, a Svastits család kutatásában is sokat segített Gyimesi Imre, akinek a felesége, Eszter közelebbi rokonom: ő a Berzsényi vonalon az én unokáimnak a 8-adfokú unokatestvére. Érdekes, hogy ennyire meg tudnak csúszni ide-oda az unokatestvéri kapcsolatok néhány generáció során! A fiágon visszafelé menet Svastits ükapám őseit alább a bal oldalon neveztem meg feleségeikkel, de évszámok nélkül. Tőlük jobbra ükanyám őseit mutatom be – ugyan-csak mellőzve az évszámokat. Azokat, amikor szükségesnek tűnik, a szövegben tüntetem fel.

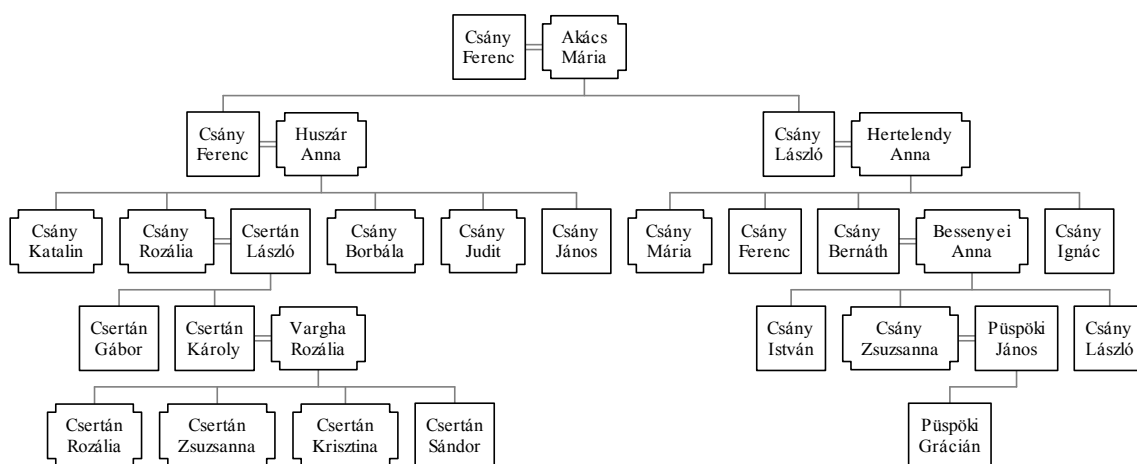

Csertán őseim

Csertán őseimről 3-ad /4-edfokú unokabátyámtól⁴, Csertán Feritől tanultam a legtöbbet. Feri már 1976-ban elkezdte családtörténetének megírását, pedig akkor nem is volt tanácsos afféle burzsoá érdeklődést mutatni. De egyik nagynénje neki adta a nála összegyűlt családi iratokat, amelyeket Feri nem akart hanyagolni már csak azért sem, mert sok olyan irat volt köztük, amelyeknek országos levéltári értéke is volt. Így a Zala Megyei Levéltár munkatársait is be kellett vonnia a hagyaték feldolgozásába, hogy megossa velük dédapja, Csertán Sándor iratait, aki mint kormánybiztos szolgálta nemzetét az 1848-49-es szabadságharc során. És ha már előkereste és elkülönítette azokat az iratokat, Feri nem tudott ellenállni a kísértésnek, és összeállította a család történetét is.

Azon 13 oldalas sűrűn gépelt összeállítást⁵ Feri fiainak dedikálta, de velem is megosztotta, amikor végre 2005-ben személyesen is megismerkedtünk egymással. Különösen kedvemre volt, hogy épp azon év március 15-ére készült el vele, mintegy fejet hajtva dédapjának, aki 6 évi börtönbüntetést szenvedett hazafiságáért. Eredetileg felségárulás címen 1850. november 11-én kötél általi halálra és teljes vagyonelkobzásra ítélték, és csak később enyhítették azt várfogságra. A családi hagyomány szerint nem csak Deák Ferenc járt közbe kiszabadulásáért, de ükanyám is elment Bécsbe, hogy személyesen folyamodjon az uralkodóhoz öccse érdekében. Hazatérte után Gelsén visszakapott birtokán gazdálkodott.

Feri nem csak tanulmányát, de mindazon családfákat is megosztotta velem, amelyeket vagy ő, vagy nagynénje, vagy az egyik nagybátyja állított össze, nem csak az ősökről, de a kiterjedt rokonságról is. Most azok alapján mutatok be alább egy másik összeállítást is, amelyen nem csak ükanyám, de az ő testvérei is jelen vannak, és a Csertánok kapcsolata a Csány és a Bessenyei családokkal még jobban látható.

⁴ A dupla rokonság onnan adódik, hogy Feri apai nagyanyjának az édesanyja, valamint apai nagyapja elsőfokú unokatestvérek voltak

⁵ Csertán Ferenc, *Feljegyzések a Csertán családról*, gépelt kézirat, kelt 2005. március 15-én

Vargha Rozália (1775 – 1848), szépanyám édesanyja az itt levő Bessenyei Anna testvére volt. Mi több, minthogy Bessenyei Rozália belehalt szépanyám születésébe, őt a Csány házaspár, Bernát és Anna nevelték fel, és így unokatestvére, a tragikus sorsú hazafi, Csány László (1790 – 1849.10.10) tejtestvére lett. A családfán látható Püspöki Grácián pedig mint a 'rettenthetetlen zászlótartó' írta be nevét történelmünkbe, mert ő tűzte ki a magyar zászlót a budai vár ormára 1849. május 21-én a dicsőséges tavaszi hadjárat során. Itt még meg kell jegyezni, hogy Vargha Rozália nem a (szentlászlói és) balatonfüredi család leszármazottja, mint azt Kempelen írta⁶, hanem egy másik nemes családból származik.

Csertán Feri kutatásai alapján kiderült, hogy a Csertán név és család bizonyára kun eredetű, minthogy azon hat kun törzs egyike, melyek a 13. században Magyarországon telepedtek le, a Csertán nevet viselte. Minthogy a kun 'čertan' szó magyar jelentése 'csuka', az is valószínű, hogy a 'szegek' vidékén csordogáló Cserta patak is a családtól vette a nevét. A Csertán család nemességét Zsigmond királytól kapta, és az 1600-as években azon patak völgyében, Kislengyelben volt a család 'ősi nemesi portája'. A család későbbi generációi többek közt a Milejszeg, Bucsuszentlászló, Szentpéterúr, Nemesszer és Nemesapáti nevű településeken voltak birtokos nemesek. Itt meg kell jegyezni, hogy Feri kutatásai nem szorítkoztak a fennmaradt családi iratokra. Végigjárta a levéltárakat is, tanulmányozta a nemesi összeírásokat, a családdal kapcsolatos peranyagokat és az egyházi anyakönyveket is, melyek közül sajnos a zalacsányi és a gelsei anyakönyvek megsemmisültek a történelem viharai során. Továbbá, azt is konstatálnia kellett, hogy bár nagyapjától felmenően 4 generáción át jogászok voltak ősei, „egyetlen sor írást nem hagytak hátra a család körülményeiről”. Bizony, könnyebb lenne a családkutatók élete, ha őseik részletes életrajzokat hagytak volna hátra maguk után.

A Svastits / Svastics találkozók

Miként Gyimesi Imre cikkéből⁷, valamint az én közleményeimből a Berzsényi⁸ és a Vargha⁹ családról kitűnik, én a családi találkozók megszállottja vagyok. A 'minél nagyobb, annál jobb' elvet vallom, bár jól tudom, ha túl sok a részt vevő, akkor senkinek sincs lehetősége arra, hogy mindenkit megismerjen. Szerintem nem is az a fontos. De fontos a család összekovácsolása, ami csak úgy lehetséges, ha legalább tudunk egymásról. És fontos tudatosítani azt, hogy nagy és életerős család vagyunk, amelynek ősei komoly szerepet játszottak a történelem során, akikre mindnyájan büszkék lehetünk. Tapasztalataim szerint a találkozók új és mély barátságok megkötésére is alkalmat adnak a családon belül, valamint nagyszerű lehetőséget arra is, hogy az ifjabb generációban felkeltsük az érdeklődést őseik és rokonságuk iránt, és tudatosítsuk mindenkivel a hovatartozás fontosságát.

A Svastits / Svastics családi találkozók kezdeményezője csécsényi Svastics Imre volt, ki ugyancsak 1956-ban hagyta el az országot és hozzám hasonlóan az Amerikai Egyesült Államokban telepe-

⁶ Kempelen Béla, *Családkönyv I.*, szerzői kiadás, Budapest, 1940, pp. 44-45

⁷ Gyimesi Imre, Berzsényi családi találkozók, *Matrikula*, 1.1 (2011), 29-32

⁸ Dr. George Berzsényi, Berzsényiek a nagyvilágban *Matrikula*, 2.1 (2012), 1-13

⁹ Dr. George Berzsényi, A szentlászlói és balatonfüredi Vargha Család, *Matrikula*, 4.2 (2014), 1-11

dett le. Itt Kaliforniában él, az Imre név helyett az angolosabb Jamest és baráti körben a Jimmyt használja, és mint jó nevű ékszerkészítő kamatoztatja alkotó fantáziáját. Imre szinte véletlenül talált rá távoli unokatestvérére, az otthon jól ismert sebész főorvos Dr. Svastics Egonra, aki az orvostudományok kandidátusa. A meghívandó Svastits / Svastics leszármazottak listáját ketten állították össze, és Farkasgyepűn Imre rendezte meg az első találkozót 1997-ben. Azt követően csaknem minden évben összejött a család apraja-nagyja. Többek közt 1998-ban Gyenesdiáson Svastits Tóniéknál, 1999-ben Balatonbogláron Egonéknál, amelyeket most azért emelek ki, mert Mandi, Tóni özvegye családunk legszorgalmasabb kutatója, míg Egon és neje, Kinga a legkedvesebb rokonaink közé tartoznak. Szerencsére én is eljutottam a 2005-ös találkozóra, amely megint Gyenesdiáson volt, és Tóni nővére, Ilka volt a vendéglátónk. Az alábbi képek azon a találkozón készültek. Az első képen Ilka és férje, néhai vitéz Török Lajos, valamint fiuk, Péter-Pál látható a keszthelyi temetőben a Svastits kriptánál, ahol kegyeltünket róttuk le a találkozó előtt, míg a második képen Egon látható Kovács Klári unokahúgunkkal és a színes ólomüveg címerrel, amelyet Imre készített; ez mindig a találkozó rendezőjének az otthonát díszíti a következő év során. A csoportkép is azon a találkozón készült, amelyen Ilka ölében van a címer, Lali a jobb szélén áll, míg én Egonnal a bal oldalon vagyok látható.

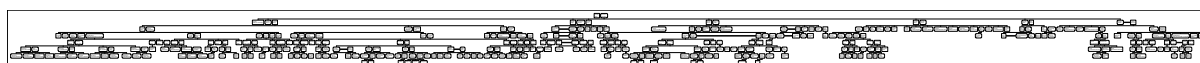
Alább a bal oldalon bemutatok egy másik Svastits címert is, amely a Somogy Megyei Levéltár egyik ablakát díszíti Kaposváron¹⁰, míg a jobb oldalon Svastics Imre látható egy másik alkotásával, mely szülőfalujában, Tapolcafő katolikus templomának az egyik ablakát díszíti.

Itt meg kell jegyezmem még, hogy jelen voltam még egy Svastits / Svastics találkozon Egonéknál Balatonbogláron 2011-ben; tudtommal sajnos az volt az utolsó összejövetelünk. Épp azért is szeretném hangsúlyozni: nagyon fontos minél előbb átadni az ifjabb generációnak a stafétabotot. Rengeteg munkát igényel egy-egy találkozó sikeres megszervezése, nem szabad hagyni, hogy az hiába legyen. Az újrakezdés mindig nehezebb, mint mások sikereire építeni.

Svastits János és Csertán Krisztina leszármazottjai

Sokan vagyunk, nagy a fa, és bár ide ragasztottam azt, sajnos csak mutatóba', minthogy mintegy tízszeresen felnagyítva lehet csak a neveket elolvasni. Kinyomtatva 11 oldalnyi lenne a terjedelme.

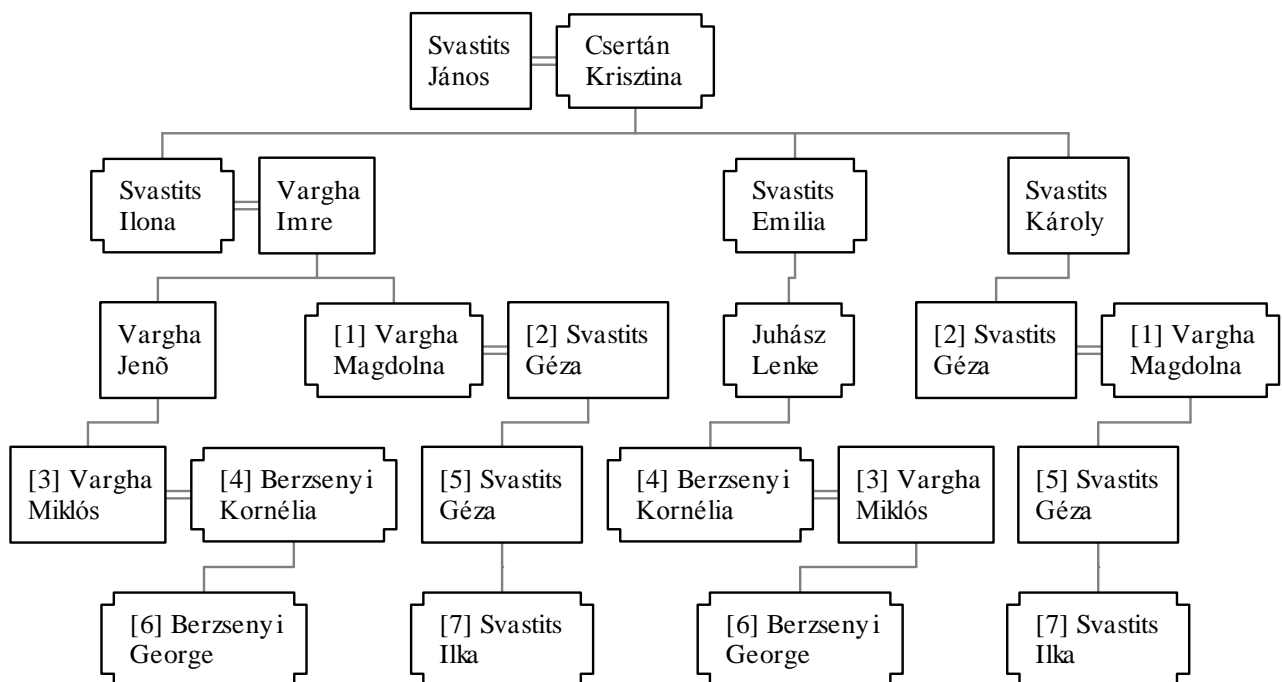
Nem csoda, minthogy ükszüleimnek nyolc gyereke volt, akik közül hatan megérték a felnőttkort. Közülük többnek nagy családja volt, és a nagy családok további nagy családokhoz vezettek. Pontosítva, 32 unokájuk volt és 40 dédunokájuk, továbbá 30-an voltunk ükunokák, és eddigelé 47 a szépunokák száma. A következő generáció tagjait szebb-unokáknak fogom hívni; belőlük eddigelé már 77 van,

¹⁰ Gőzsy Zoltán-Gőzsy Gáborné, *A Somogyi Levéltár Üvegablakai*, Somogy Megyei Levéltár, Kaposvár, 2000, p. 41

és csak nemrég kezdődött a legifjabb generáció, melynek tagjaira mint legszebb unokákra fogok hivatkozni – belőlük egyelőre csak 16 van. Érdekes ezeket a számokat összehasonlítani Berzsényi Dániel és Takách Zsuzsanna utódainak a számával; nekik is volt 4 gyerekük, de csak 5-en vagyunk ükunokák, 9 a szépunokák száma, míg 18 a szebb-unokáké. Ott a legszebbekre még pár évig várunk kell.

Rokonsági mércék

Következőleg egy leegyszerűsített részét mutatom be a fenti családfának, amelyből kitűnik, hogy Svastits Ilka és én másodfokú unokatestvérek vagyunk, minthogy mindketten Vargha Imre és Svastits Ilona dédunokái vagyunk. De az is fennáll, hogy harmadfokú unokatestvérek vagyunk, mert mindketten Svastits János és Csertán Krisztina ükunokái vagyunk, ami nyilván még közelebbi rokonokká tesz minket. Az itt következő elmefuttatásom célja, hogy pontosítsam kapcsolatunkat, mintegy példáját adva, hogy miként lehet bizonyos mértékig minőségileg megmérni a rokoni távolságokat.

A következőkben feltételezzük, hogy ükszüelőim mindhárom gyermeke, Ilona, Emilia és Károly egy teljes kancsónyi Svastits – Csertán vért (amit alább SC-vel fogok rövidíteni) vitt magával házasságába. Minthogy nem rokonokkal házasodtak össze, mindhárman fél kancsónyi SC-t adtak tovább gyerekeiknek, Vargha Jenőnek, Vargha Magdolnának, Juhász Lenkének és Svastits Gézának. Tőlük Vargha Miklós és Berzsényi Kornélia csak egy negyed kancsónyi SC-t kapott, de Svastits Géza egy fél kancsó SC-t kapott, mert mindkét szülője adott neki egy negyedét. Így Ilka és én is egy negyed kancsónyi SC-t örököltünk – én egy nyolcadot apámtól, ugyanannyit anyámtól, azaz összesen egy ne-

gyedet, míg Ilka egy negyed apjától. Ami a Vargha (Imre) – Svastits (Ilona) vért illeti, Jenő és Gabriella ugyannyit örökölt, de csak fél-kancsónyi mérünk ki, mert Ilona örökségét már felszámoltuk. Így apám és Ilka édesapja negyed-kancsónyi Vargha – Svastits vért kaptak, és abból Ilka és én csak egy nyolcadnyit. Tehát összesen, azaz összeadva a Svastits – Csertán és a Vargha – Svastits örökségeket, egy negyed és egy nyolcad, azaz három-nyolcad kancsónyi az a vér, ami közös kettőnk között. Más szóval, $1\frac{1}{2}$ -fokú unokatestvérek vagyunk, minthogy a fenti okoskodás alapján könnyen látható, hogy első fokú unokatestvérek fél-kancsó, másodfokú unokatestvérek negyed-kancsó, harmadfokú unokatestvérek nyolcad-kancsó közös vért örökölnek közös őseiktől. Természetesen hasonló okoskodással ki lehet kalkulálni a közös vér mennyiségét féltestvérek között is, valamint sokkal komplikáltabb rokoni kapcsolatok során is. Mint a matematika hajdani professzora és szakcikkek szerzője, a részletek kidolgozását az olvasóra bízom.

Jó alkalom ez arra, hogy a rokonságoknak egy másik mércéjét is bemutassam. Aligha hiszem, hogy mások nem használták már ezt, de én még nem találkoztam vele. Példákkal fogom illusztrálni a javasolt mércét, amely inkább mennyiségi, mint az előbbi volt.

(1) Minthogy 3 lépéssel kell visszamennem a legközelebbi közös őseinkhez, majd 1 lépéssel 'le', hogy elérjem Vargha Magdolnát, ő nekem (3,1)-rokonom, míg én neki (1,3)-rokona vagyok, mert neki 1-et kell fellépni és 3-at le, hogy elérjen engem. Ő nekem (4,2)-rokonom is (minthogy felmehetnék Svastits – Csertán őseimhez is és onnan le hozzá, de célszerű megállapodni abban, hogy minél kisebb legyen a két szám összege. Természetesen, ha két járható út is van, akkor, mint korábban láttuk, a kapcsolat minőségileg közelebbi.

(2) A korábban bemutatott Csány családfa szerint Csertán Krisztina ükanyám (4,3)-rokona Csány Lászlónak, de ha figyelembe vesszük, hogy Bessenyei Anna és Bessenyei Rozália testvérek, akkor nyilván Csány László (3,2)-rokona ükanyámnak. Az utóbbit fogadjuk el, de tartsuk fejben, hogy rokonságuk (minőségileg) még annál is közelebbi.

(3) Minthogy nekem további 4 lépést kell megtennem, hogy elérjem ükanyámat, nekem Csány László (7,2)-rokonom (mert $3+4=7$).

(4) Öcsém (1,1)-rokonom, apám (1,0)-rokonom, míg Vargha Imre dédapám (3,0)-rokonom.

Itt megjegyzem, hogy részben azért vetemedtem efféle kalkulációkra, mert az angol nyelvben nem egyértelmű az olyan meghatározás, mint 'third cousin-once-removed' (harmadfokú unokatestvér egy generációval arrébb), mert az 'arrébb' irányja nincs meghatározva.

Megjegyzem továbbá, hogy Kovács Klári (2,3)-rokonom, Petres Iván és Svastics Egon (6,5)-rokonaim, míg Svastics Imre (12,10)-rokonom.

Csertán és Svastits / Svastics rokonaim

Minthogy csak ritkán van alkalmam hazlátogatni, kapcsolataimat otthoni rokonaimmal és barátaimmal, valamint matematikus munkatársaimmal is főleg levelezés révén tartottam, de az utóbbi évek során szerencsére közülük többen is át tudtak állni az e-mailezésre. Néha telefonon is hívom őket,

újabbán a Skype megoldást használva, de jól tudom, egyik sem hasonlítható egy kellemes kávéházi beszélgetéshez vagy fél éjszakák át dumálásához. Épp azért is kedvelem a családi találkozókat, melyek lehetővé teszik, hogy, ha nem is megismerni, de legalább valamelyest fel tudjuk mérni egymást.

Nekem a családkutatás terén elsődleges célom az volt, hogy megismerjem ükszüleimet (mind a 16-ot, azaz esetemben 14-et, minthogy szüleim másodfokú unokatestvérek voltak), és hogy megismerkedjek első-, másod-, és harmadfokú unokatestvéreimmel. Az első célt már korábban elértem, de a másodikon még van tennivalóm. Szerencsére a Svastits – Csertán vonalon már nem, amit a Svastits / Svastics találkozóknak köszönhetek.

Mint korábban a Vargha és Berzsényi vonalakon, itt is kellemes meglepetés volt rádöbbenem, hogy milyen sok kimagasló egyéniség tartozik rokonságomhoz. Csertán Sándort, Csány Lászlót és Püspöki Gráciánt már megemlítettem, de hasonlóan büszke vagyok Csertán Feri nagyapjára, Csertán Károlyra, ki mint alispán szolgálta Zala megyét, míg Svastits Benő, Ilona, Emilia és Károly testvére, a megye főispánja volt. Kettőjük nevéhez fűződik például a balatoni gőzhajózás rendszeres járatainak megindítása. De épp oly büszke vagyok kimagasló kortársaimra is, mint például Csertán Ferire, Svastics Egonra és Imrére, valamint a forradalmi 'üvegbeton' feltalálójára, (4,5)-rokonomra, Losonczy Áronra, hogy csak néhányat említsek a sok közül. Ugyancsak meg kell itt említenem Svastics Gáspárt, aki Zrínyi György katonája volt és 1580-ban a Szlatina környékén vívott csatában azzal tüntette ki magát, hogy Szkender béget is levágta¹¹, valamint csécsényi Svastics Ignác (1752 – 1825) mosonszentmiklósi plébános történelmi munkásságát és az általa kiadott 3 kötetes *A magyarok történelme* című művet, amely korában nagyon népszerű volt. Nekik köszönhetően alakult ki bennem genealógiai tanulmányaim harmadik célkitűzése: megismerni kiváló rokonaim pályafutását.

Svastits János szerzeményei

Természetes volt tehát, hogy komolyabban tanulmányozzam Svastits János ükapám munkásságát is, aki nem csak a hegedű kimagasló művésze volt, de ismert zeneszerzőként a magyar műzene egyik alapítójának tekintették. Sok szép nótáját évtizedeken át játszották a különböző cigányzenekarok, amelyeknek prímásait gyakran meghívta keszthelyi vagy zalaegerszegi otthonába, hogy megosszon velük néhány fogást, vagy lejátssza nekik legújabb dalait. Gyakran adott hangversenyeket is jótékony célok támogatására, amiben Emilia dédanyám is követte példáját. Szerény ember volt, aki több zeneművét álnéven adta ki, és így később nehezen volt bizonyítható, hogy ő volt azok szerzője. Bár mindenki tudta, hogy az Ida, a Balatonfüredi, a Huszár és a Kálmán csárdás mind az ő művei, sokáig bizonytalan volt, hogy olyan kezdetű nóták, mint a 'Kitették a holttestet az udvarra' és az 'Elátkozott engem az édesanyám' tőle származnak-e. Én Márta nénitől hallottam, hogy zongorája és egy kottafüzete a keszthelyi Festetics kastélyban vannak, de ott hiába kérdezősködtem utánuk. Végül kiderült, hogy vitéz Törökné Svastits Ilka unokanővéremnek megvan ükapánk egyik kottafüzete, azt 2005-ben lemásoltam, magammal hoztam, és megosztottam Svastics Imrével is. Imre ismert Holly-

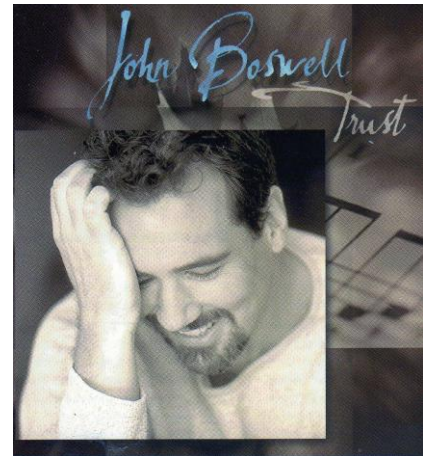
¹¹ Az 1567-1592-ig tartó korszak eseményei Magyarországon, <http://gyorkos.uw.hu/1567-1592/1567-1592.htm>, (valószínűleg Györkös Attila történész írása)

woodban egy nagyszerű zongoristát, aki lejátszotta és CD-re vette a 11 nótát, amelyeknek a kottája a füzetben volt, és azóta az egész kiterjedt család nagy élvezettel hallgatja Svastits János zenéjét.

Később sikerült nekem is rátalálnom annak a kottafüzetnek egy másik példányára egy internetes árverésen; licitáltam rá és megvettem. Alább annak a fedőlapját mutatom be Svastits őszám egyetlen fennmaradt arcképe mellett, amely nekrológiáját¹² illusztrálta, míg a kottafüzet jobb oldalán John Boswell, az amerikai zongorista arcképe látható. Alattuk egy családi fotó van, amely Niklán készült 1928-ban. Az álló sorban balról jobbra édesanyám és két nővére látható, míg előttük jobbról balra Juhász nagyanyám, Svastits Emilia (édesanyja), Berzsenyi Mária (sógornője, a költő legfiatalabb unokája), és Béla bátyja ülnek. Márta néni Juhász Béla leánya volt. Az utolsó képen megint egy Svastits címér látható.

Köszönetnyilvánítások

A korábban felsoroltakon kívül hálás köszönet illeti aranyos barátomat, Schandl Piroskát, aki addig kereste Csertán ükanyám sírját, míg rá nem talált. Piroska szép könyve, *Szentpéterúr II*, 2001, ugyancsak nagy segítség volt kutatásaim során, valamint kiterjedt levelezésünk is, amelyből ugyancsak sokat tanultam az évek során. Hálás vagyok szíves vendégszeretetéért is, és azért is, hogy Csertán Ferivel és velem végigkocsikázta Zala megye hajdan Csertán-lakta szeit.

¹² Magyarország és a nagyvilág, XI. évfolyam, 1. szám, 1874. január 4.

Epilógus — részletek dr. Spur Endre zeneesztétikus verséből dédapja, Svastits János emlékére

Ha valaki kérdezné

.
*Írt hallgatót, keringőt, temérdek csárdást,
 pár régi jó nóta is rávall.
 Úgy mondták két kézzel szórja az áldást:
 hegedűjével és vonójával.
 Miként gazdálkodott Nepomuki János,
 Gálós-kér úra,
 arról a feljegyzés elég hiányos
 és felette furcsa:
 nem tudunk róla, csak egy kedves adomát.
 Meg azt, hogy zajlott a kúria nyáron – télen*

*Mondom, ő volt a dunántúli dédapám:
 földbirtokos, zeneköltő.
 Pedig talán
 inkább a földet költötte
 míg alatta és fölötte
 a sok hold meg a hetvennyolc év elszaladt.
 A muzsika
 nagybirtoka, az végig épen megmaradt neki.
 Ebből hagyott egy darabot, -- kis darabot – ne-
 kem.
 Áldassék érte bölcs dédapám,
 hogy nem a földet hagyta rá.*

Ami az adomát illeti, valószínűleg a következőre gondolt (4,1)-rokonom: Egy nagy mulatozásról hazafelé menet egy szekér jött szemben ükapám hintójával, és annak a kocsisa a szokás szerint kitért az útból. A hintóból kihajolva, ükapám rákérdezett:

Kinek a tulajdona az a ronda, rozoga szekér, amit hajtasz? Majdnem szétesik az.

És a válasz talán meg sem lepte őt:

Hát, az bizony a Svastits uraságé, instálom.

Miként azt megtudtam egy korabeli újságcikkből¹³, Spur Bandi bácsi egy részletesebb tanulmányon is dolgozott Svastits Jánosról, de az sajnos még nem került elő. Viszont előkerült több más dala is ükapámnak, amelyek ugyancsak megvannak már CD-n is John Boswell előadásában. Kedves nejem segítségével az „első szemelvényt” már fel is tettünk a YouTube-ra; az itt hallgatható meg: http://www.youtube.com/watch?v=9kbggE3vVVo&feature=youtube_gdata

További szemelvények később ugyancsak elérhetőek lesznek a YouTube-on.

¹³ Emlékezés a keszthelyi temető egyik régi lakójáról, *Keszthely és Vidéke*, VI. évf., 36. szám, 1944. szept. 2., p.3

A Rodriguez/Rodrigues család története

Dr. Barsi Béla, Budapest (drbarsibela@gmail.com)

(második, befejező rész)

dr. Fallenbüchl és a Bánát

A kutatás során az eddig vizsgált brüsszeli és egyéb, a Németalföldön élő Rodriguezek váratlanul kizáródtak egy szerencsés internetes link megnyitása révén. Ph. Horváthné Hanny Erzsébet Buda visszafoglalása a 17. századi spanyol híradásokban című tanulmányában találtam utalást dr. Fallenbüchl Zoltán régész történész munkájára,⁴³ amely a bánáti spanyol betelepítésekkel foglalkozik.

Dr. Fallenbüchl Zoltán közlése szerint a Rodrigues család eredete a Bánátba nyúlik vissza.

A „Spanyolok Magyarországon a XVIII. században” című munkájában név szerint szerepel Barsi (Rodriguez) Ödön, André és dr. Rodriguez Béla. A verseci, a mohéidai és a fehértemplomi katolikus plébániák bejegyzéseiben valóban megtalálható Don De Roderich Joannes és gyermekei is több ízben.

Dr. Fallenbüchl Zoltán munkája nyomán ezúttal tényleg Rodriguez ősem családjának a nyomára bukkantam. Amint dr. Fallenbüchl írja, az ibériai félszigetről Magyarországra több hullámban érkeztek spanyolok. Ilyen volt a XVII. században Buda felszabadítása a pápa által kezdeményezett kereszties hadjárat során.

Az 1710-es évektől a spanyol örökösödési háború kapcsán jelentős számú császárhű spanyol gyűlt össze Nápolyban. A lengyel örökösödési háború során ezek tovább emigráltak Bécsbe (1733-tól). A császárt követő spanyol ezredeket pedig jórészt Magyarországon állomásoztatták.

A török háborúban, Temesvár felszabadításában is jelentős számú spanyol vett részt. Ezek egy része nem tért vissza hazájába. A spanyol családok bánáti kolóniába való telepítésére is kísérlet történt (1735-38.), mivel a kincstárat túlságosan megterhelte a nyugdíjak folyósítása és a spanyolok bécsi jelenléte. Nem járt a várt eredménnyel, a spanyolok többsége – akik életben maradtak – ott hagyta a kolóniát és Pest, Buda felé visszavándorolt.

Az elvándoroltak utódai közül számosan visszatértek a Bánátba, ahogy dr. Fallenbüchl munkájában olvasható, de voltak, akik már korábban is gyökeret vertek.

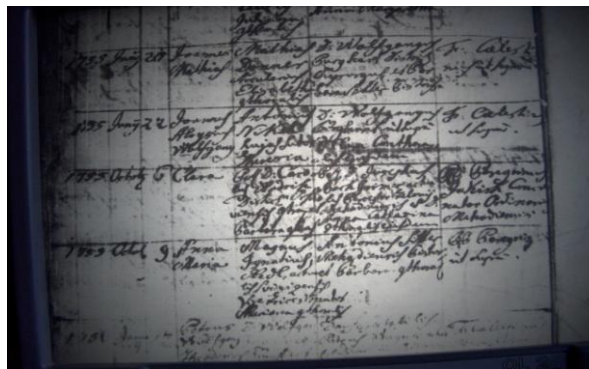
Dr. Fallenbüchl nyomán több irányú nyomozásra nyílt lehetőség és az anyakönyvek átnézése, valamint a vonatkozó irodalom áttekintése után tömör megfogalmazásai a Rodriguez családok eredetére vonatkozóan beigazolódni látszanak.

⁴³ dr. Fallenbüchl Zoltán: Spanyolok Magyarországon a XVIII. században. Különlenyomat a Századok 1977. évi 6. számából

A mehádiai, fehértemplomi és verseci matrikulákban előfordul egy nemes Rodrich család, amelynek a feje valószínű rokona a keresett orvos Rodriguez ősöknek. A spanyol Rodriguez név a német ajkú környezetben (főként német telepések éltek itt) Rodrichra változott esetükben is. A nobilitás feltüntetése figyelemre méltó.

Ezek a spanyol-utódok a Bánátba származtak el és ez nem véletlen. Noha spanyol nemesek voltak, nem tudtak beilleszkedni a földbirtoklásra alapuló magyar nemesi társadalomba és inkább a polgári fejlődésű Bánátban keresték meg kenyérüket. A magyar királyi szolgálatba császári szolgálaton keresztül jutottak el. Pesthez, az ország folyvást fejlődő centrumához bizonyos szákkal ők is kötődtek. Temesvárott viszonylag későn keletkezett teljes gimnázium, ezért fiaikat Pestre küldték tanulni. Pesten az iskolát vezető szerzetben is volt spanyol eredetű, féligmeddig honfitársuk: Valero Vince Jakab piarista. Amellett a városban akadtak távolabbi vagy közelebbi rokonok, barátok, akikhez gyermekeiket kosztba és szállásra adhatták. A temesvári, olykor fehértemplomi sőt mehádiai származásúként jelzett Rodriguez-fiúk is Pesten járnak az 1760-as és 1770-es években iskolába és megfigyelhető az iskolai anyakönyvből, hogyan válik fokozatosan a Rodriguez családnévből Roderich s a nemzetiség is hogyan vált spanyolból németre. Rodriguezek Pesten is éltek. Azonban nem a bánáti telepeshullámmal költöztek fel oda. Rodriguez Emánuel 1736-ban engedélyt kapott, hogy Bécsben maradhasson, 1743-ban pedig Rodriguez József ugyancsak Bécsben kapja nyugdíját. Valószínű, hogy a bánáti Rodriguez-család csak a török háború után került a Bánátba. Ott mindenesetre erős gyökeret vert, s még a 19. század végén is megtalálható volt.¹⁷⁵ A család egyik leszármazottja, Béla, pénzügyi titkár, 1914-ben az első világháború elején hősi halált halt. Fia, Ödön, színész és író lett s Barsi Ödön néven az 1930-as és 1940-es években a magyar rádió munkatársa.¹⁷⁶ Egy Rodriguez Endre pedig a két világháború közti időben ismert filmrendezőként működött.

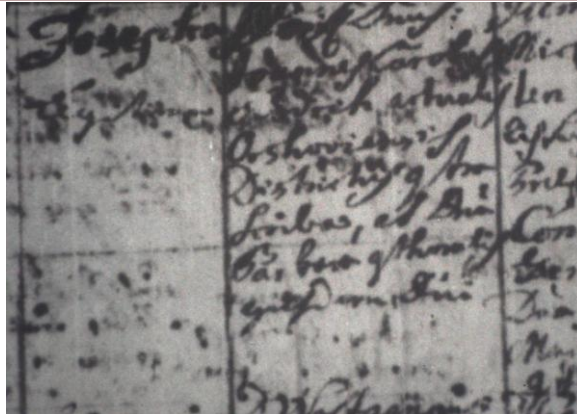
Kiemelés Fallenbüchl munkájából⁴⁴

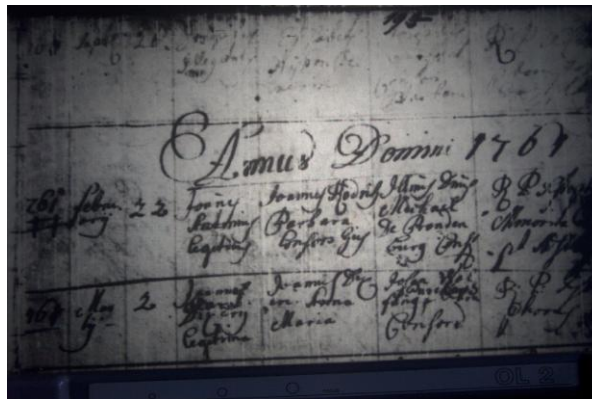
Clara Rodrich matrikulája: 1755. október 6. Mehádia Apa: Dm Carolus Rodrich Anya Barbara conthoralis (a felesége) districtus Orsoviensis contras. (az orsovai kerület contrascribája)⁴⁵

⁴⁴ Spanyolok Magyarországon a XVIII. században Különlennyomat a Századok 1977. évi 6. számából 1226.o.

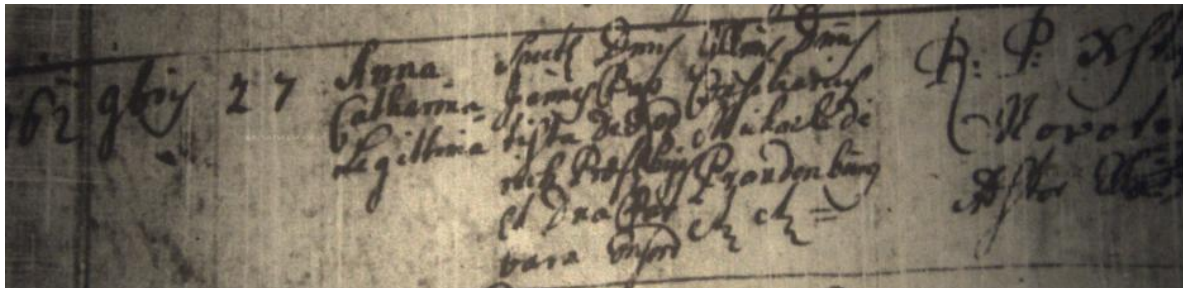
⁴⁵ Family History Library Catalog 858427 filmtékercs

Joseph Rodrich matrikulája: 1757. febr.6. Mehádia Apa Spect. Dnus Joannes Carolus Rodrich actualis Orsoviensis Districtus contrascriba (az orsovai kerület contrascribája) Anya Dna Barbara conthoralis ejusdem Dni (a felesége) ⁴⁶

Joannes Antonius Rodrich matrikulája: 1761. február 22. Mehádia. Apa: Joannes Rodrich, Anya: Barbara consors⁴⁷

Anna Catherina Rodrich matrikulája: 1762. 09. 27. Mehádia Apa: Spectl. Dnus Joannes Baptista de Rodrich Praef. Anya Dna Barbara consors⁴⁸

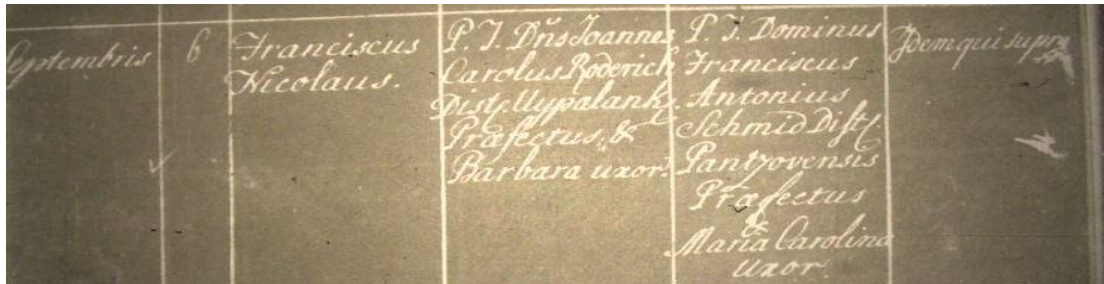
Mehádia és a Mehádiai Fürdők (ma Hekulesfürdő) természeti adottságainál fogva letelepedésre igen kedvező környék lehetett.

⁴⁶ Family History Library Catalog 858427 filmtekercs

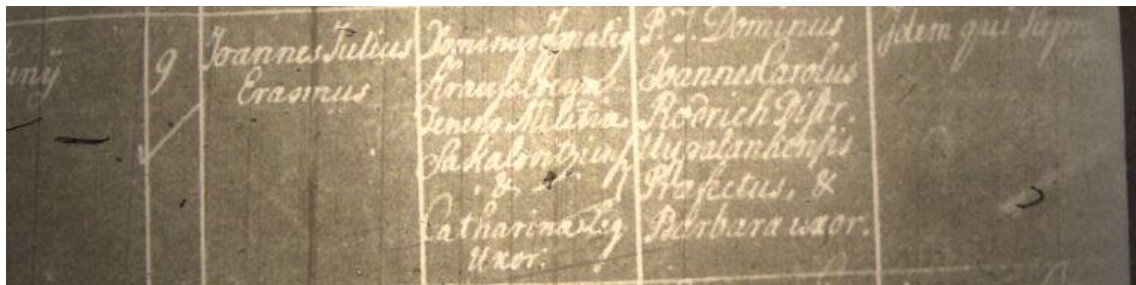
⁴⁷ Family History Library Catalog 858427 filmtekercs

⁴⁸ Family History Library Catalog 858427 filmtekercs

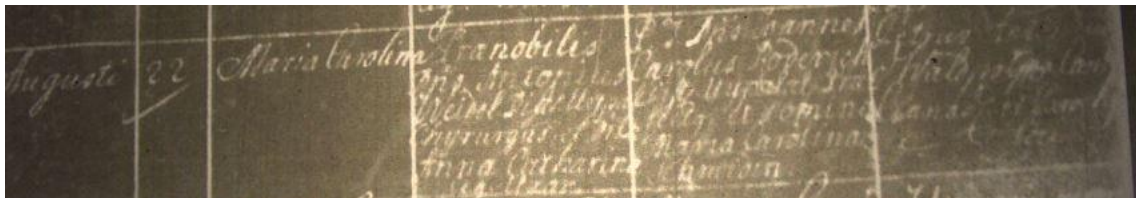
Fallenbüchl nyomán Fehértemplomban követhető a család tovább. Az itteni bejegyzések szerint itt született a prefektus fia (Franciscus Nicolaus). Itt szerepel két ízben keresztapaként is Spectl. Dnus Joannes Baptista de Rodrich (tekintetes úr). Michael fia pedig Barbara édesanyjával egy ízben szintén keresztszülő. Ezekben a bejegyzésekben jól olvasható, hogy a család feje az újpalánkai kerület prefektusa. Ez arra utal, hogy a család Újpalánkán telepedett le az 1730-as években.

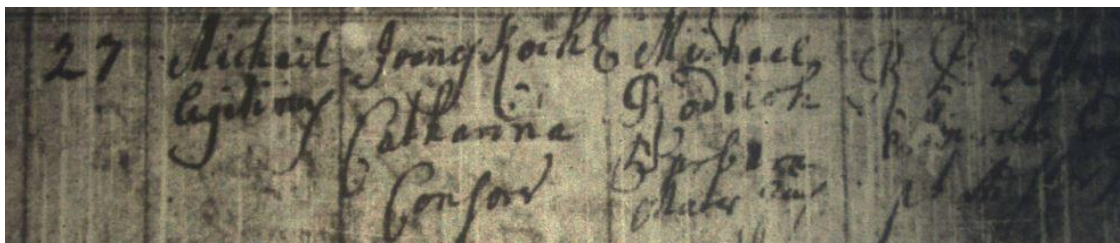
Franciscus Nicolaus születése 1764.szeptember 6. Fehértemplom⁴⁹

A prefektus mint keresztapa 1764.június 9. Fehértemplom⁵⁰

A prefektus mint keresztapa 1764.augusztus 22. Fehértemplom⁵¹

1761.június 27. Fehértemplom Michael Rodrich és anyja keresztszülők⁵²

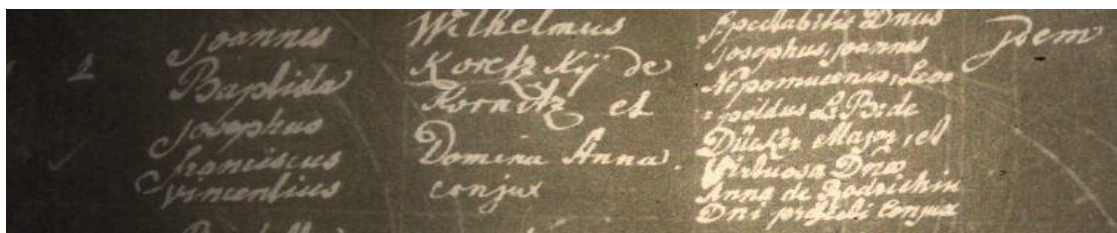
A bejegyzésből az következik, hogy Michael Rodrich testvére vagy unokatestvére az eddig ismert Rodriguez gyerekeknek.

⁴⁹ Family History Library Catalog 858411 filmtekercs

⁵⁰ Family History Library Catalog 858411 filmtekercs

⁵¹ Family History Library Catalog 858411 filmtekercs

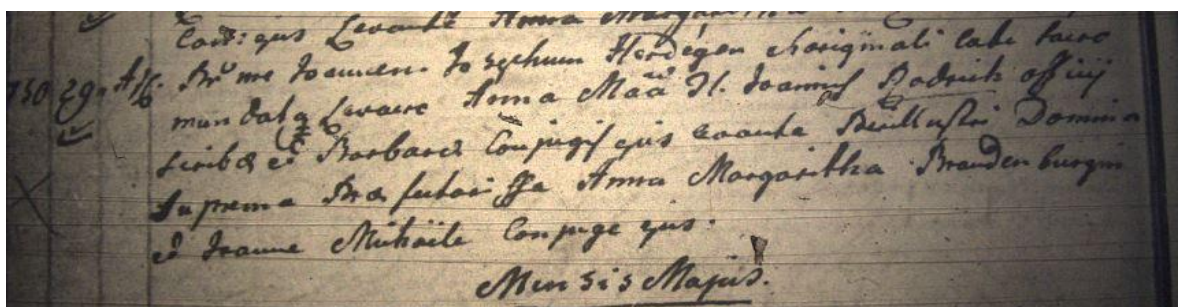
⁵² Family History Library Catalog 858411 filmtekercs

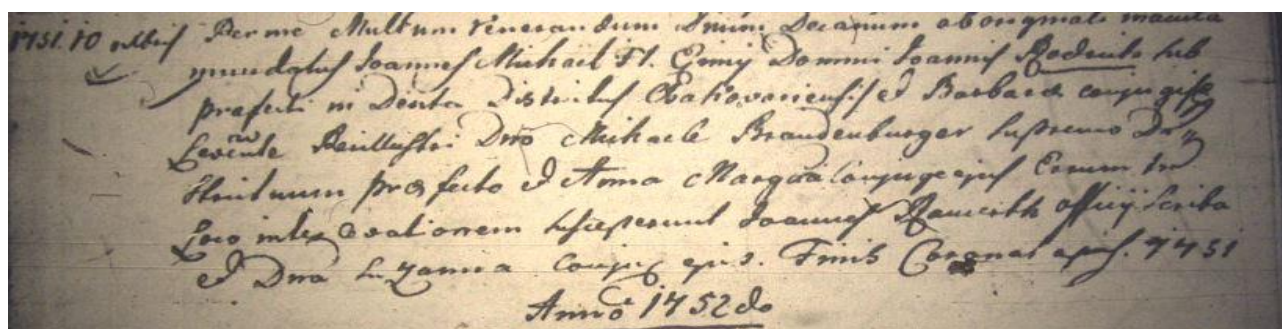
1766. Rodrich Anna keresztanya unokája (Joannes Baptista Josephus Franciscus Vincentius) keresztelőjén⁵³

A verseci matrikulák révén további adatok kerültek elő Joannes Rodrichról és családjáról.

Ezek szerint Versecen írnokként és subprefektusként működött az 1750-es évek elején, és itt született Mihály (Michael), Ignác (Ignatius), Anna Mária és Margaréta (Margarita) nevű gyermeke. Felesége, Borbála (Barbara) is szerepel a bejegyzésekben. Egy ízben tanúként is szerepelt egy házasságkötésnél.

Anna Mária matrikulája 1750. április 29. Versec⁵⁴

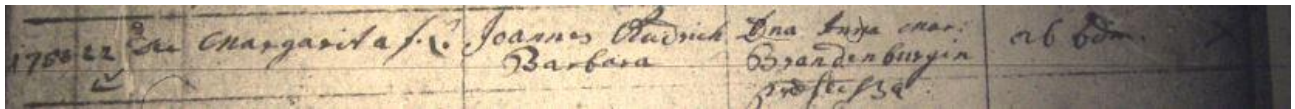
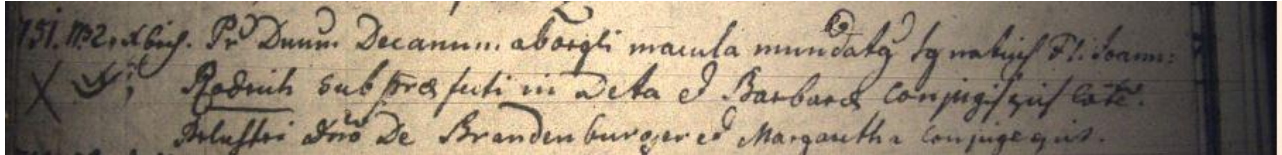
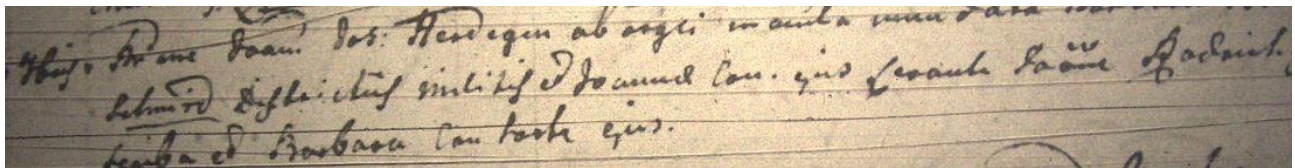

Joannes Michael matrikulája 1751. október 10. Versec⁵⁵

⁵³ Family History Library Catalog 858411 filmtekercs

⁵⁴ Family History Library Catalog 858394 filmtekercs

⁵⁵ Family History Library Catalog 858394 filmtekercs

Margarita matrikulája 1753.december .22. Versec⁵⁶Ignác matrikulája 1751. június 28. Versec⁵⁷Joannes Rodrich és Barbara felesége keresztszülők Versecen⁵⁸

A verseci bejegyzésekből két újabb következtetés szűrhető le.

a. Joannes Michael a születési évszám alapján azonos lehet a mehádiai származásúnak jelzett piarista Michael diákkal.

b. Joannes Rodrich subprefectus volt 1751-ben Dentán. A Denta község plébániáját később Denta vette át. A kutatásra így lehetőség nyílt a dettai plébániák bejegyzéseiben. Azonban nem találtam nyomát Joannes Rodriguez házasságának vagy még egy gyermek születésének. Feltehetően a török háború után családosul települt le a Bánságban. Mindenesetre lexikális adatok szerint a XVIII. században német telepesek között olasz családok is települtek Dentán, a rizstermesztés érdekében. Az olaszok között italohispan családok is lehettek.

A Rodrich család megjelenése Brüsszelben

A Belga Levéltár online kereső rendszere kiváló lehetőséget adott a kutatásra.

Brüsszelben 1755-ben jelenik meg Rodricq Joseph először, amikor házasságot köt Maria Anna Philippattal.

⁵⁶ Family History Library Catalog 858394 filmtekercs

⁵⁷ Family History Library Catalog 858394 filmtekercs

⁵⁸ Family History Library Catalog 858394 filmtekercs

Josephus
 Josephus Rodricq et Maria Anna Phi-
 lippart pro publicis et validis proclamationi-
 bus canonum matrimonium contracte-
 runt die 8 Aprilis 1755 testibus
 Egidio Van Keuss, Jo. Bapta Van-
 denhout et Elisabetha Van Keuss me-
 ritus subscripto assistente
 P. attest. J. B. Meffens Episcopus

Maria Anna Philippart és Rodricq Joseph házassága 1755. április 8.⁵⁹

Feleségétől több gyermeke születik: Simon (1755. november 17.), Anna (1757. április 26.),
 Adrianus (1760.január 30.), Gasparina (1766.július 3.), és Guilielmus (1769.szeptember 15.).

27
 Simon Josephus Filius Legitimus
 Josephi Rodricq et Maria Anna Philippart
 Conjugum, natus heri vesperi hora quinta,
 suscept Simon Le Cleé et Cornelia Francisca
 Stercke

Simon matrikulája 1755.november 17.⁶⁰

26
 Anna Filia Legitima
 Josephi Rodricq et Maria Anna Philippart Conjugum
 nata hodie vesperi hora septima, suscept Simon Le Cleé
 Anna Philippart

Anna matrikulája 1757. április 26.⁶¹

30
 Adrianus Josephus Filius Legitimus
 Josephi Rodricq et Maria Anna Philippart Conjugum, natus
 mane hora octava, suscept Adrianus Josephus La Croix et
 Martina Conta

Adrianus matrikulája 1760.január 30.⁶²

⁵⁹ Bruxelles Paroisse Montserrat (Marolles) 1755. április 8.

⁶⁰ Bruxelles Paroisse Montserrat (Marolles) 1755. április 8.

⁶¹ Bruxelles Paroisse Notre Dame de la Chapelle 1757. április 26

⁶² Bruxelles Paroisse Notre Dame de la Chapelle 1760.jan.30.

3 Julij 1757 Baptizata est Gasparina filia
Josephi Roderic et Mariae Annæ Philippæ
Conjugum nat: 6a matut: suscept: petrus Joseph.
Carbonet et Gasparina Blanchont.

Gasparina matrikulája 1757. április 26.⁶³

15 Guilielmus filius legitimus
Josephi Roderic et Mariae Annæ Philippæ Conjugum
medio duodecima nocturna, suscept: Guilielmus De Cuber et Maria

Guilielmus matrikulája 1769. szeptember 15.⁶⁴

A család következő generációja Adrianus gyerekeivel (Ludovicus, Josephus, Jacobus, Justina) folytatódik. Ludovicus matrikuláján Adrianus családnevének javítása (Rodricque-ből Rodrich) jól mutatja az eredeti családi név variabilitását a változó nyelvi környezetben. De a tanú még Catherina Rodricque!

Adrianus Rodricque

16 Ludovicus Josephus filius legitimus
Adriani Rodricque ex hac parochia et Elisabethæ Pechene
Conjugum nat: die hora undecima
nocturna in domo parentum op de hoogestraet Susceptores
Ludovicus Franciscus Cordariet et Catharina Rodricque
A. J. Cordariet
A. Joekval via Pastor

Ludovicus matrikulája 1782. március 16.⁶⁵

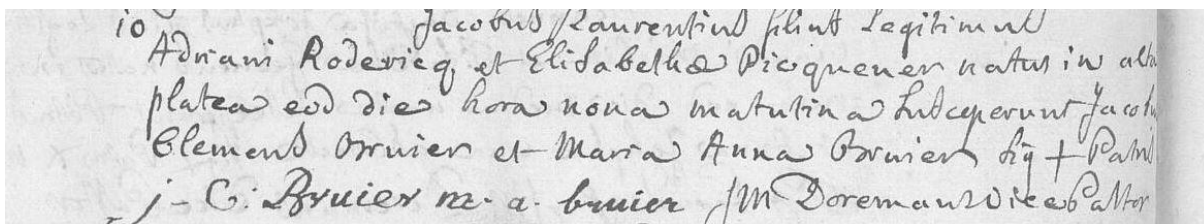
26 Josephus Clemens filius legitimus
Adriani Rodricque et Elisabethæ Pechene natus
domi parentum in alta plebe eodem die in mendis
interfuerunt Jacobus Clemens Bruier et Maria Josephus
habitantibus Brunelley signum Patris
N. Joosten JM Doremans vice Pastor J. C. Bruier

Josephus matrikulája 1783. március 22.⁶⁶

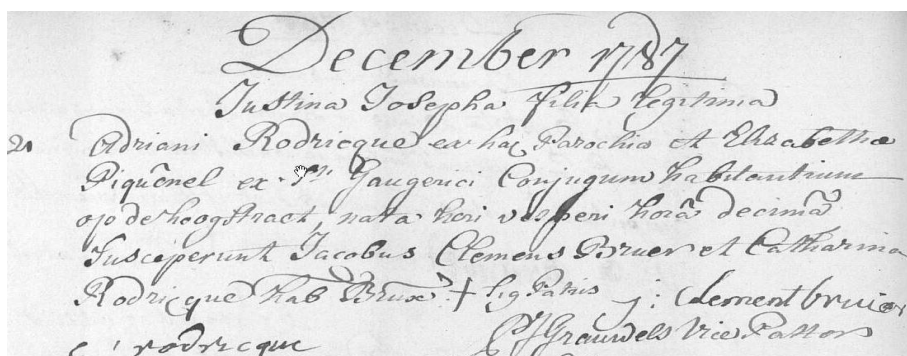
⁶³ Bruxelles Paroisse Notre Dame de la Chapelle 1757 április 26.

⁶⁴ Bruxelles Paroisse Notre Dame de la Chapelle 1769 szeptember 15.

⁶⁵ Bruxelles Paroisse Notre Dame de la Chapelle 1782.márc.16.

Jacobus Laurentius matrikulája 1785. augusztus 10.⁶⁷

Justina Josepha apja Adrian Rodricque, a tanú Catharina Rodricque. 1787. december 21.⁶⁸

A Brüsszelben megjelenő Rodrich-Rodrick-Rodrique család igen figyelemre méltó. Úgy tűnik, miután az apának – Joseph Rodericqnek – több gyermeke született hites feleségétől, még egy gyermeke születik a törvénytelen Carolus Rodry, aki az eredeti családnevet később visszaveszi és mint Karl Rodriguez chirurgus tér vissza Magyarországra a napóleoni háborúk idején, ahogy a családi szájhagyomány is tartja.

Joseph Rodricq valószínűleg hivatalnok volt, a császári hadseregtiszti lajstromában ugyanis nem szerepel.

Rodriguez fiúk a pesti Piarista gimnáziumban.

A piaristák iskolai anyakönyvében több helyen is szerepelnek (Antonius és Michael), az évek múlásával egyikük már Rodrichként.

Összevetve saját korábbi kutatásommal a piarista adatokat a kutatás nagyot lép előre.

A családi hagyományból ismert papot, aki Karl Rodriguez ősömnek a rokona volt, már korábban, nagy valószínűséggel sikerült felkutatnom. Fulgentius Rodriguez ágostonos szerzetessel volt azonos, aki nyugdíj-kiegészítése ügyében Cziráky grófhhoz fordult Lovasberényben és Anton Rodriguez néven (temesvári születésű!) teológiát tanult fiatalon Bécsben.

Antonius Roderiguez de Ballestero piarista diák (lásd lejjebb) születési éve (1754-1755.) megegyezik a völkermarkti ágostonos kolostor papjainak a nyilvántartásában Fulgentius Rodriguez korával

⁶⁶ Bruxelles Paroisse Notre Dame de la Chapelle 1783. március 22.

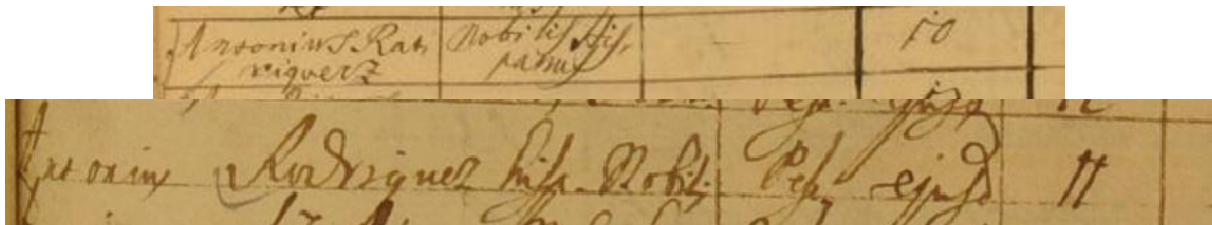
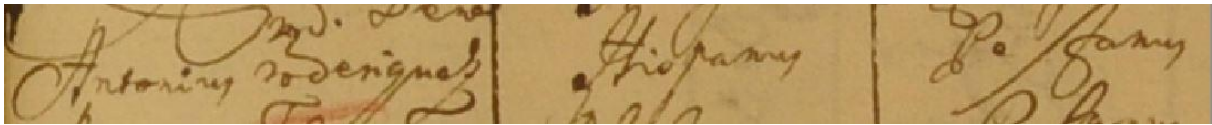
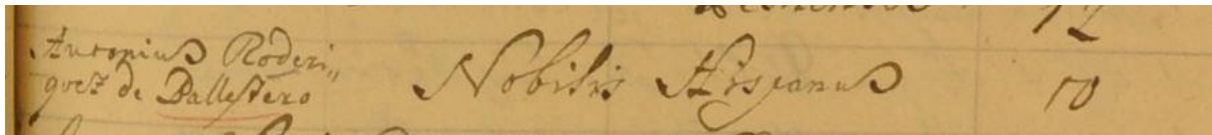
⁶⁷ Bruxelles Paroisse Notre Dame de la Chapelle 1785. augusztus 10.

⁶⁸ Bruxelles Paroisse Notre Dame de la Chapelle 1787. december 21.

(a Christine Tropper által megküldött nyilvántartásban a kolostor papjairól Fulgentius Rodriguez 1789-ben 34 éves volt).

Antonius Roderiguez

Antonius Roderiguez de Ballestero nobilis, hispanus – olvashatjuk a piarista anyakönyvben, és a Rodriguez családnév mögött található de Ballestero kulcsfontosságú. Származását spanyolnak adják meg, de valószínű bánáti születése. Dr. Fallenbüchl jegyzi meg tanulmányában, hogy a spanyolok fiaikat a pesti piarista gimnáziumba küldték tanulni a Bánátból, miután a temesvári gimnázium még akkor nem létezett. Súlyt fektettek gyerekeik taníttatására, miután a magyar hűbéri társadalomban számukra ez volt az egyetlen út az érvényesülésre. Antonius 1765-ben 11 éves volt. Az eredeti spanyol nevét konzekvensen megtartotta.

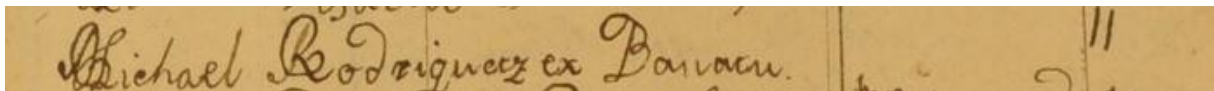
Antonius Rodriguezre vonatkozó iskolai bejegyzések⁶⁹

1765.-ben 11 éves (1754.-ben született) pestinek írják, de valószínű bánáti születésű

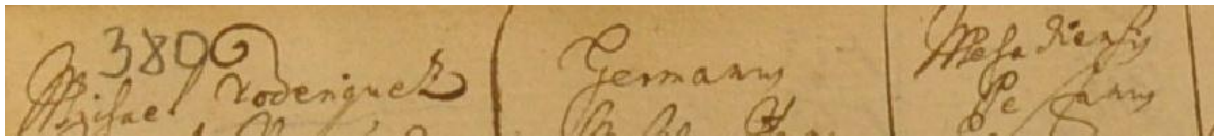
Michael Rodriguez

A Piarista Gimnázium anyakönyvében 1760 és 1765 között található bejegyzések szerint 1750-51 körül született, a Bánátból származik. Valószínűleg azonos azzal a Michael Rodrichhal, aki az újpálánkai prefektus fiaként az anyjával – Domina Barbarával (Borbála úrnővel) együtt – keresztszülő volt Fehértemplomon 1761-ben. Jól látható a spanyol családnév elnémetesedése az egymást követő bejegyzésekben.

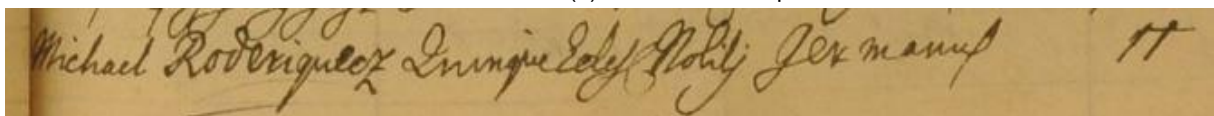
⁶⁹ A pesti Piarista Gimnázium anyakönyve 1761-1765.

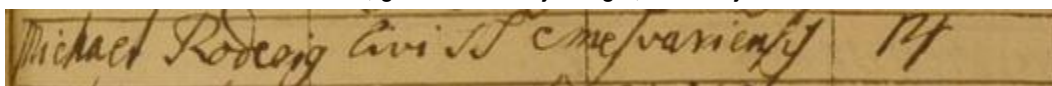
1761.-ben 11 éves (1750.-ben született) bánáti

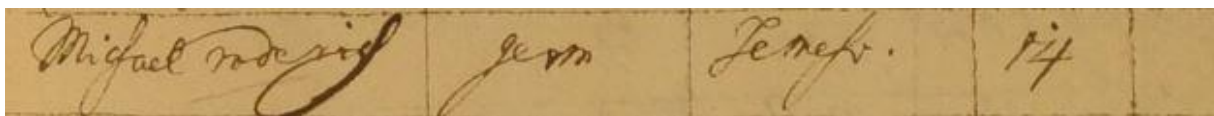
1762.-ben 11 éves (?) mehádiai illetve pesti

nobilis, germánnak vallja magát, Pécsről jött

1765.-ben civis és temesvári tehát 1750.-51.-ben született

civis és temesvári 1750.-51.-ben született

Michael Rodriguezre vonatkozó iskolai bejegyzések⁷⁰

La Roda

Az Antonius Rodriguez Balletero bejegyzés nagy jelentőségű a kutatás szempontjából ezúttal La Roda helysére, a Magyarországra települt ős vagy család spanyolországi otthonára nézve. Balletero Spanyolországban Albacete municípiumban van. Az Albacete név andalúziai eredetű. Albacete egy másik városa pedig La Roda. Tehát a Rodriguez címer hátoldalán lévő kézírás (Rodriguez de La Rod) forrása valószínűleg ez.

La Roda anyakönyveit online eredetiben lehet kutatni. Igen valószínű, hogy az ott található három Rodriguez Balletero (1748. és 1752. és 1777. évi születésűek) rokonai Antonius Rodriguez Ballesterónak. Ugyanis e három bejegyzésen kívül korábbi Rodriguez Balletero nem található sem Ballesteróban, sem La Rodában, de Albacete többi városában sem.

⁷⁰ A pesti Piarista Gimnázium anyakönyve 1761-1765.

Name: **Francisco Martinez Rodriguez Vallesteros**
Event Type (Original Language): Bautismo
Event Date (Original Language): 18 may 1748
Event Place: El Salvador, La Roda, Albacete, Spain
Gender (Original Language): Hombre
Birth Date (Original Language): 06 may 1748

Father's Name: Francisco Martinez Rodriguez Vallesteros
Mother's Name: Amvrosia Cano

Francisco Martinez Rodriguez Vallesteros indexelt matrikulája⁷¹

Name: **Diego Joseph Rodriguez Vallesteros**
Event Type (Original Language): Bautismo
Event Date (Original Language): 23 jun 1752
Event Place: El Salvador, La Roda, Albacete, Spain
Gender (Original Language): Hombre
Age:
Birth Date (Original Language): 12 jun 1752

Father's Name: Andres Rodriguez Vallesteros
Mother's Name: Maria Gomez Marquez

Diego Joseph Rodriguez Vallesteros indexelt matrikulája⁷²

⁷¹ Family Search.org. Espana, Diocesis de Albacete, reg.parroquiales, 1504-1979.

⁷² Family Search.org. Espana, Diocesis de Albacete, reg.parroquiales, 1504-1979.

Name: **Josef Antonio Rodriguez Ballesteros**
 Event Type (Original Language): Bautismo
 Event Date (Original Language): 17 abr 1777
 Event Place: El Salvador, La Roda, Albacete, Spain
 Gender (Original Language): Hombre
 Age:
 Birth Date (Original Language): 28 mar 1777
 Christening Date:
 Death Date:
 Birth Year (Estimated):
 Father's Name: Francisco Rodriguez Ballesteros
 Mother's Name: Cathalina Moreno Ballesteros

Josef Antonio Rodriguez Ballesteros indexelt matrikulája⁷³

A Bécsbe emigrált Rodriguezek

Rodriguez Emmanuel kizárható a kutatásból mivel a bánáti telepítésből bécsi engedéllyel (1736) kimaradt.⁷⁴ A Bánátba telepített, de onnan Bécsbe visszatért Joseph Rodriguez valamelyik gyereke is lehetett volna Rodriguez Károly apja. Joseph Rodriguez a császári rendelet alapján történt bánági spanyol telepítési kísérlet során Bécsből hajón érkezett feleségével még 1735 decemberében⁷⁵, de 1740-ben már ismét Bécsben volt, és 1743-ban nyugdíját is ott kapta⁷⁶.

[Viena, 28 d'agost de 1745 i 22 de setembre de 1747]

Llistes de pensionistes a Viena els anys 1745 i 1747, amb els pagaments realitzats per la Cambra Imperial en el primer semestre d'ambdós anys.

Hofkammerarchiv (HKA). Viena. Banaten Akten. Fasz. 8. Augresiedelte Spanische Pensionisten 1734-1745, ff. 1343-1356 i 1401-1413, respectivament.

314	AGUSTÍ ALCOBERRO	
	1745	1747
Romo Matheus	42	42
Roxas 3 orphani	54	54
Roigg y Piccard Marianus	42	42
Rodríguez Josephus	42	42

Josephus Rodriguez bécsi nyugdíja

⁷³ Family Search.org. Espana, Diocesis de Albacete, reg.parroquiales, 1504.-1979.

⁷⁴ Dr. Fallenbüchl Zoltán Spanyolok Magyarországon a XVIII. században. Különlenyomat a Századok 1977. évi 6. számából 1226.o.

⁷⁵ Rudolf Till: Die Asiedelung spanischer Pensionisten von Wien im Banat im Jahre 1736/37)

⁷⁶ Hofkammerarchiv Wien. Banaten akten Fasc.8. Spanische pensionisten 1735.-1745.

De leginkább az a tény szól a Bánátban gyökeret vert Rodrigues családdal való rokonsága ellen, hogy Joseph Rodrigues katalán volt és nem spanyol.⁷⁷

Josep Rodrigues es catalán y sirve desde la formación de las Reales Guardias Catalanas, en las cuales fue soldado y cavo de esquadra. Y en defensa de Barcelona, alferez de infantería sobre el navío San Francisco de Paula. Llegó a Italia el año 1715, y a esta Corte el de 1717.

Dr. Fallenbüchl állítása szerint a Bánátban megtelepedett Rodriguez család nem a telepítések során kerültek a Bánságba, csak a török kiűzése után. Így volt idő a családnév elnémetesedésére is. Bár feltehetően a török elleni harcra kardforgatóként érkeztek – szemben az 1735-38 között Bécsből betelepített, inkább idősebb hivatalnok tisztségviselő nápolyi emigránsokkal, akik nyugdíjigényesek voltak – gyökeret tudtak verni és emelkedhettek a közigazgatási ranglétrán.

Rodriguez Károly élete

Életútja brüsszeli születésétől Lovasberényig jól rekonstruálható. A vallon családba befogadott Karl a sebészetet *Crabbé chirurgustól* tanulhatta. Amikor a franciák 1792-ben elfoglalták Brüsszelt, valószínűleg már tizenhat évesen belépett a hadseregbe, ahol jól kamatoztathatta sebészi tudását. **M. Eckhart** törzssorvosnál sebészorvosi vizsgát is tett 1793 körül, és a császári hadsereg alorvosa lett. Amikor a franciák végleg megszállták Brüsszelt és a belga tartományokat, Karl a hátráló osztrák és német ezredekkel a Rajnán túlra került, és a **mainzi** kórházban dolgozott 1798-ig. Ezután a **3. Huszárezred** orvosa volt alhadnagyi rangban. A 3. Huszárezred 1801-ben Mórón állomásozott! Itt megismerkedhetett Szalay Annával, akitől fia született. 1804-ben leszerelt és egy **Zichy** családnál háziorvos lett. **Zichy Júlia** is segíthette, aki **gróf Cziráky Antal** édesanyja volt. Igaz tehát, hogy a Czirákyak és a Zichyek a Rodriguez család jótevői voltak, miközben kalandos életű ősem **Lovasberényben** tudott végleg letelepedni. Fiai közül **Károly**, a **pázmándi** ispán **Rodrichra** váltotta a spanyol családnevet, Alajos (Aloysius) viszont megtartotta azt.

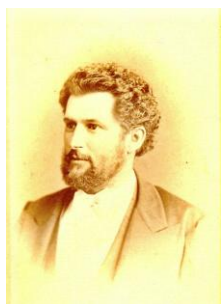
Rodriguez Alajos (Aloysius)

Alajos, Rodrich Károly testvére volt kutatásomban a nyomra vezető, Kőnig Barbarával kötött házassági bejegyzése révén. Állatorvosként működött valahol Fejér megyében. Gyermekeinek keresztelésén kívül családjáról további adatra nem bukkantam.

⁷⁷ Augusti Alcoberro. L'exicili austracista (1713-1747) Volum II. Llista d'exiliats que cobren pensio.140.o.

Rodriguez Ágoston

Nem sok maradt fenn róla a családi krónikában, pedig a dédapám volt. Azt mesélték intő példaként többször, hogy ő volt a fekete bárány a családban, nem tanult, ezért csak raktárnok volt a Magyar Királyi Északi Vasútnál. Fennmaradtak azonban fényképek, amelyek mindennél jobban tanúsítják spanyol származását, és azt, hogy igen jóképű férfi volt. Nyugdíjas főraktárnokként Budán az Áldás utcai házban élt az 1908. június 6-án bekövetkezett haláláig. Rodriguez Ágoston fia volt a nagyapám, dr. Rodriguez Béla.

Rodriguez Ágoston

Kühner Mária

Ágoston és neje

Rodriguez Ágoston

Schmelheger
Johanna

Anyjáról, *Kühner Mária*ról a kép Nagyváradon készült. Rodrich Károly, a volt pázmándi ispán a haláláról nincsen adat a családi iratokban. Ágoston *Schmelheger Johannát* 1870. szeptember 8-án vette feleségül. Házasságlevelük képezte a Rodriguez kutatás kiinduló pontját. Ennek révén sikerült születésének helyét (Pázmánd) és keresztelésének időpontját (1838. július 16.) megállapítani. Az iratból az is kiderül, hogy Rodriguez Károly ekkor már nem élt, szemben hitvesével, Kühner Máriával. Schmelheger Johannát 1839. április 25-én keresztelték Budán, a Várban. Szülei, *Schmelheger Mátyás* budai lakatosmester (faber ferrarius) és *Hammer Terézia* voltak. 1833. április 11-én kötöttek házasságot a budavári koronázási templomban. Házassági bejegyzésükre véletlenül bukkantam rá. Még egy leányuk született, Viktória, aki fővárosi tanítónő volt. Ágoston dédapámnak a családi fényképek tanúsága szerint volt egy *Irma* nevű nővére is, aki talán Miskolcon élt. Irma kereszteléséről azonban Pázmádon adatot nem találtam.

Dr. Rodriguez Béla

Róla már sokkal többet tudok, és képzeletemben személyisége valószerűen elevenedik meg. Tudom, hogy milyen volt, miket mondott, és miként cselekedett, bár soha sem találkozhattam vele. Születésemkor már 25 éve halott volt. Az Ő tiszteletére kaptam a keresztnem. 1876. június 15-én, **Füleken** születtem.

Rodriguez Béla 1901-ben **államtudományi doktorátust** szerzett, majd pénzügyminisztériumi főfogalmazóként dolgozott.

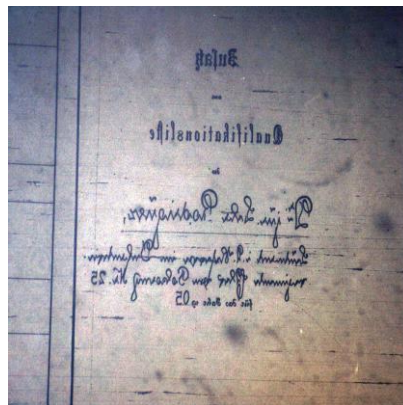
dr. Rodriguez Béla diplomája

Török Sándorral együtt részt vett a 9. törvénycikk megszerkesztésében, amely adótörvény volt (általános jövedelmi és házadó), a Szabó Ervin könyvtárban a 3507/5 jelzet alatt található.

1898. július 9-én feleségül vette **Hlavács Olgát, apai nagyanyámat.**

1899. április 28-án született **Andor (Endre, André)**, majd 1904. április 18-án, **Ödön** fia (**apám**). A rózsadombi Áldás utca 17. számú, nagy kertes házban laktak. Gyermekkoromban apám elbeszéléseit hallgatva a rózsadombi kert, Néró, az újfundlandi kutya és a Bandi bátyjával elkövetett gyereksínyek mesészerűen elevenedtek meg képzeletemben. Nagypám férfias, erős és jóképű volt, ami néha keserűséggel töltötte el nagyanyámat.

A Császárfürdőbe járt úszni, és alkalmanként az akkor divatos Orfeumot látogatta, nagyanyám bánatára. 1914-ben bevonult, és a 3. Hadsereg népfelkelő zászlóaljában hadnagyként szolgált. A hadseregben való előmenetele és kvalifikációja a bécsi Kriegsarchivban megtalálható.

dr. Rodriguez Béla katonai kvalifikációja

1914. szeptember 1-jén, az első front vonalban, Artasownál (ukránul Aptacub) elesett. Az oroszok géppuskával lőtték be a Nahorce és Artasow előtt délnyugatra eső, a népfelkelők által felállított védelmi vonalat. A Prsemysl melletti Pikuliczén 1914.szeptember 9-én utólag készült jegyzőkönyv szerint tömegsírba temették, feltehetően Artasownál.

Az akkori szokásoknak megfelelően a lövészárkokból készültek a tömegsírok. Kevésbé valószínű, hogy az artasowi temetőben hantolták el a halottakat azok nagy száma miatt.

Másolat. M.kir. 16. népfelkelő gyalogezred.8.század.Jegyzőkönyv. Felállított Pikuliczén 1914.szeptember hó 18-án Jelen vannak az alulírottak. Felhívás folytán megjelennek Demeter János 35 éves Gyarmati születésű és ottani lakos szakaszvezető, Mikuska János 25 éves márkházi születésű és lakos, Fábri János 24 éves füleki születésű budapesti (Mátyásfár 12 II/35) lakos és Komár János 25 éves nőgrékállói születésű és lakos népfelkelők, kik egybehangzólag elmondják, hogy Dr. Rodriguez Béla hadnagy, szakaszparancsnok 1914. szeptember hó 1-én délelőtt Artasof község előtti útaközben a rajvonalban jobb kezén ellenséges lövedék által eltaláltatott. Micszena alulírt Demeter János szakaszvezető megsebesült kezét becsütötte egy ellenséges lövedék által átfúrta, minek következtében szomonnal meghalt. Felolvasás után helybenhagyva aláíratott. Felvette: Dr. Martini főhadnagy sk. századparancsnok. Prigai Ernő s.k. Jegyzőkönyvvezető. Demeter János s.k. Mikuska János s.k. Fábri János s.k. Komár János s.k.

Jegyzőkönyv dr. Rodriguez Béla elestéről

dr. Rodriguez Béla bronzérme

Később hősi halottnak nyilvánították, nagyanyámnak adták át a Ferenc József Vitézségi Érem bronz fokozatát. Nagyapám halála után a rózsadombi házat el kellett adni, a békés családi életnek és a biztonságunk egyaránt vége szakadt.

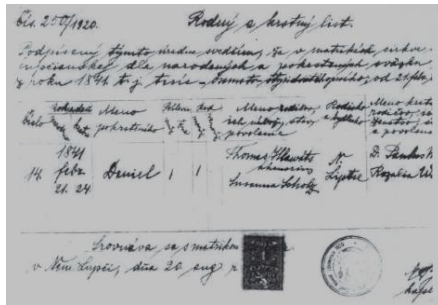
A Hlavács család

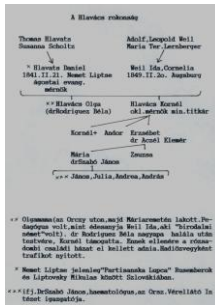
Hlavács Olga

Olga nagymama Hlavács leány volt. Szőke, kék szemű, fehér bőrű.

Ágostai evangélikus vallású, jómódú budai polgári családból származott. Nagyapja, Thomas Hlavács, nagyanyja Susanna Scholz volt.

Hlavács Dániel matrikulája

Hlavács Dániel

Apja, Hlavács Dániel 1841. február 21-én született Németlipcsén, mérnök lett. (Németlipcse, a felvidéki Liptó legrégebb városa, a XIII. században szász telepések alapították. A szász őslakosság a történelem folyamán felszívódott. A liptói medence ugyanakkor a szlovákok ősi település helye) Innen a szláv vér a családban. Olga mama édesanyja, Weil Ida Cornélia viszont Augsburgban született, 1849. február 20-án. Ő és szülei, Adolf Leopold Weil, és Maria Teresia Lernberger tehát „birodalmi” németek voltak. Ida mama idős korában is csak törte a magyart. Gyakran mondta Bandi unokájának rosszállóan: „Pándi, te mész vérpad!” A német származásnak köszönhetően azonban Rodriguez André nagybátyám, hogy 1956-os disszidensként haladék nélkül megkapta a német állampolgárságot Münchenben. Hlavács Dániel és Weil Ida házasságából született Hlavács Olga nagyanyám és bátyja, Hlavács Kornél, aki okleveles gépészmérnök, minisztériumi titkár, és az első Magyar Általános Biztosító Társaság műszaki tanácsosa volt. Ebbe a családba nősült nagyapám. Jól tette. Olga mama ugyan nála néhány évvel idősebb, de finom és szép teremtés volt. Végtelenül pedáns, jó anya, majd nagymama, kiváló pedagógus. Nagyapám halála után egyedül nevelte két fiát, de ebben segítette bátyja, Kornél is. Hadiözvegyként trafikot nyithatott.

Otthon a kőszegi kadét

Rodriguez testvérek

Kornél bácsi fia, Kornél (Pubi) vadászbalesetben halt meg, és bátyja (Andor) is elhunyt, így férfiágon a Hlavács család kihalt. Erzsébet nevű leányát vette el dr. Aczél Elemér (sümegei főorvos). Az ő Mária leánya dr. Szabó János (hajdan építésügyi miniszter) felesége volt. Fiaik ifj. dr. Szabó János orvos és András. Leányaik Júlia és Andrea, a leányági Hlavács rokonság élő tagjai, másod-unokatestvéreim.

Rodriguez André

Az André nagybátyám választott keresztnéve volt. Élete vége felé az „André Maria Rodriguez” művésznevet használta. Eredeti keresztnéve Andor volt. Magyarországon Rodriguez Endreként vált ismertté. 1899. április 28-án született Budapesten és 1975. augusztus 20-án halt meg Münchenben. Apámmal ellentétben inkább édesanyjára hasonlított. Serdülő volt nagyapám halála idején. A Ludovikára járt, onnan ment az olasz frontra mint önkéntes repülő az I világháborúban. A Piave folyónál megsebesült, de átlótt karral is átúszta a folyót, miközben úszni nem tudó tisztiszolgáját vontatta. Valószínűleg nagyapámtól örökölte testi erejét. Túlélte a világháborút, pedig egy ízben repülőgéppel egy vidéki ház padlásán kötött ki. 1920-ban beiratkozott Rákosi Szidi színiiskolájába. Németül kiválóan megtanult. Bécsben és Berlinben színészkedett. A némafilmek korszakában Deésy Alfréd asszisztense volt. 1927-ben együtt rendezték A villamosszék árnyékában című filmet, amely a Sacco és Vanzetti-perről készült. 1936-ban visszatért Magyarországra és a korszak ismert filmrendezője lett. 1943-ban nagy sikert aratott a Kalotaszegi Madonnával.

Sehol sem tudott azonban tartósan megállapodni. Legszívesebben írógéppel és bőrrönddel felszerelve egyik szállodából a másikba költözött. Felesége Bán Kati színésznő volt, akivel a Madách téren egy üzlethelyiségben lakott.

Rodriguez André és Bán Katalin

1945 után csak dokumentumfilmeket készíthetett. A közlekedésügyi minisztérium filmesztályát vezette. 1956-ban a budapesti Filmgyár munkástanácsának vezetőségi tagja volt. Novemberben letartóztatták Molnár Zoltán, Sándor András, Gáli József írókat, Szilágyi István, Gimes Miklós és Schannen Béla újságírókat, valamint Kárpáthy Gyula színészt, Csatári Dániel történészt, **Basilides** Ábrist és **Rodriguez** Endrét is. Szókimondó magatartása, az a tény, hogy a Legitimista Néppárt, majd 1956-ban a Filmgyár munkástanácsának vezetőségi tagja volt, továbbá szerepet játszott az ötvenhatos dokumentumfilmek nyugatra juttatásában is, a megtorlás éveiben elegendő lett volna ahhoz, hogy

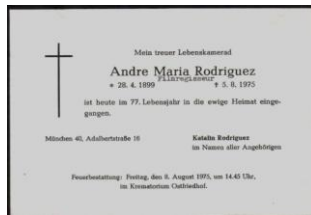
kivégezzék. Váratlanul kiengedték, szerencséjére. Ekkor hagyta el az országot feleségével együtt. Az első világháborúból nála maradt tisztí pisztolyával vágott neki a befagyott Fertő-tavon a határnak és sikerrel átjutott. Átmenetileg Dániában éltek, ahol újra játékfilmet rendezhetett. Végül Münchenben telepedett le, ahol megkapta a német állampolgárságot. Az ÁVH besúgóí révén itt is figyeltette, különösen azért is, mert felesége – Bán Katalin – a Szabad Európa Rádió munkatársa volt egy ideig.

Több film rendezése után a német államtól kapott nyugdíjat. Végrendeletében pecsétgyűrűjét és a Sevillai Fekete Madonnát ábrázoló, családi ereklyének számító XVII. századból származó érméjét rám hagyta. Ez a Rodriguez család Andalúziából való származását ékesen alátámasztotta.

A Sevillai Fekete Madonna medalionja

Testét az orvostanhallgatók számára ajánlotta fel tanulmányozás céljára. 1975. augusztus 5-én hosszas betegség után halt meg Münchenben.

Rodriguez André gyászjelentése

A medál elveszett, mielőtt átvehettem volna. Numizmatikai ritkaságnak számított, így a képét katalógusból utólag meg tudtam nézni. Felesége szintén Münchenben halt meg. Végrendeletében fiaimat kedvezményezte.

André ismertebb *magyar filmjei* a következők: Varjú a toronyórán (1938), Bors István (1938-39), Mátyás rendet csinál (1939), Ismeretlen ellenfél (1940), Elkésett levél (1941), Néma kolostor - A karthausi (1941), Életre ítélték (1942), Boldog idők (1943), Szabadságunk születésnapja (1950), Hódítsátok meg a levegőt (1950), A textilipar harca a minőségért (1951), Az elektromos áram hatása (1952), A rádió működése (1953), Körúti tánc (1952), Egy kis meglepetés (1955).

Kalandregényei álnéven jelentek meg: A vágató árnyék (Thompson M.), Harc a boldogságért (C. Rodriguez), A texasi bandita (P. Hawker), Réműlet San Franciscóban (E. Thompson), A Colorado farkasa (E. Thompson), A cubai véreb (P. Thompson), A mexikói sátán (E. Thompson), A préri fantomja (E. Thompson), Az üldözött (E. Thompson), Halál a kormánykeréknél (E. Thompson), Jim, a fekete lovas (E. Thompson), A zöld anakonda (Bayard J.), Vadnyugati örvény (B. Darton). Kalandregényeit javarészt apámmal együtt írta. Közös munkájuk volt A kőszívű ember fiai c. film

átdolgozása is. A kézirat megtalálható az Országos Széchenyi Könyvtárban a 894511-293,7 jelzet alatt.

Barsi Rodriguez Ödön, író, színész, dramaturg, színházi rendező, a Magyar Rádió főrendezője

Ő volt a kisebbik Rodriguez fiú. Több volt benne ősei spanyol véréből és alkatából, mint Andréban. Álmodozó, romantikára és kalandra vágyó természete innen származott. Ez későbbi írásaiban és rendezéseiben lépten-nyomon érződött. A költők közül Edgar Allan Poe volt a kedvence. Volt időszak, amikor fiatal színészjelölteket otthonában tanított szavalni. Poe költeményeit vette elő ilyenkor. Kisgyermek volt, amikor nagyapám elesett az orosz fronton. A hadi özvegy nagyanyám gyermekének katonai iskolában nyílt lehetősége a tanulásra. Így került apám Kőszegre, a kadétiskolába és ezért érettségizett Budapesten a Bocskay Reálgimnáziumban. A katonai iskolának egy haszna volt, németül meg kellett tanulnia. A humán tárgyak iránt való érdeklődése kezdettől fogva megmutatkozott. Ha matematikából nem is jeleskedett, szavalni ő tudott a legjobban társai közül. Kereste még a pályáját, és jó kezűgyessége lévén az Iparművészeti Főiskolára is beiratkozott. Itt ismerkedett meg anyámmal, amely kapcsolat később tartósnak bizonyult. A főiskolát nem fejezte be, viszont beiratkozott a Színművészeti Akadémiára és 1929-ben színészi szakon, majd, 1930-ban Hevesi Sándor évfolyamán, a rendezői szakon is diplomát szerzett. Együtt végzett Eöry Katóval, akihez a barátságnál több fűzte. Vizsgaelőadásán apám Rostand Cyrano de Bergerac című drámájának főszerepét játszotta vele (Roxane). A kritika elismerően nyilatkozott egyéb szerepeiről is (Damis a Tartuffe-ben, Faust, Medea Jasonja, Attila az Ellákban, III. Richard, a Velencei kalmár Antoniója, A magyar Elektra Pyladese). 1929-30-ban a Nemzeti Színház szerződtette, 1931-ben a Belvárosi Színház, 1931-32-ben Kolozsvár, Nagyvárad, Arad színházaiban turnézott. Szerepei közül kiemelkedett az Ellákban Altaroth, az Otellóban Montano, Az ember tragédiájában Michaelangelo, A törvény nevében Walter, A lilimos királyfi. Az erdélyi turnén a Toroczkói menyasszonyban, a Szerelmi párbajban Kolozsvárott, a Kényes válóperben Aradon, a Pusztai szélben Nagyváradon, Az ember tragédiájában Temesváron játszott. 1933-ban a Kamaraszínházban a Gondold meg c. darabban játszott, a Giacomínóban Pirandello, a Kölcsönkért kastélyban Bálint szerepében lépett fel. Megpróbálkozott a forgatókönyvvel is. Játékfilmje a Plasztikonban végződik volt. A főszerepet Bajor Gizi, a detektívét Ódry Árpád kapta. A film rendezője Rodriguez Endre volt. A Rodriguez testvérek ebben az időben kezdték detektív- és kalandregényeik írását.

Az első sikeres detektívregényük a Nevető halál volt (1933). 1930-ban elvette feleségül anyámat, Szelezcky Piroskát. Ekkor már kezdte használni a Barsi művésznevet fellépéseinél, írásaiban, majd rádiós munkájánál. A hivatalos névmagyarosításra azonban csak később, a háború után került sor. A színészi pályán nem tudott igazán az élvonalba kerülni. A vidéki színházaknál töltött idő szakmai szempontból hasznos volt, de családi élet szempontjából terhes. 1935-ben a Magyar Rádió 120 pengős havi fizetéssel alkalmazta apámat a számlaosztályon, ami akkor biztos állást jelentett. Még ebben az évben hangjátékkal próbálkozott, amely tetszést aratott (Az ördög hegedűse). Ekkor történt a „csoda”, a Magyar Rádió tíz éves jubileumára meghirdetett hangjáték pályázatán

Gárdonyi Géza Az Isten rabjai, és Sienkiewicz Quo Vadis című műveinek átdolgozásával elnyerte az első és a második díjat. Ezzel megindult azon az úton, amelynek során népszerű lett a rádióhallgatók körében.

Barsi Rodriguez Ödön

1936-tól már lektor és rendező a Rádió dramaturgiai osztályán. Rendezői bemutatkozása 1936. november 19-én Juhász Pétör legendája (Faludi Kálmán) volt.

Ezt követte a Bombaüzlet (Vadady), a Feltételes megállóhely, A faun (Knoblach) rádiószínpadra való alkalmazása. A rendezők Ódry Árpád és dr. Németh Antal voltak.

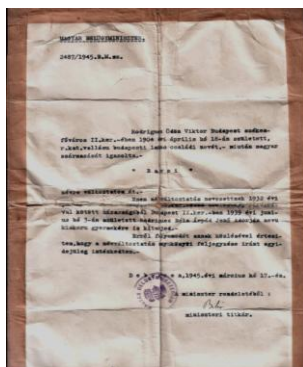
Karrierje egyre inkább felfelé ívelt. A Rádió rendezőjeként a dramaturgiai osztályon számos ismeretségre, barátságra tett szert (dr. Németh Antal, Supka Géza, Somogyvári Gyula, dr. Baktay Ervin, May Mayus Tivadar, Dáloky János, stb.).

Társasági élete is színessé vált, gyakran került középpontba baráti összejöveteleken. Felesége bevallása szerint ezekben az időkben csodálatos életet biztosított a család számára. Nyaralások alkalmából rendszeresen látogattak át dr. Baktay Ervin indián táborába, amely akkor a Verőcével szembe-ni szigeten települt. A folyón való átevezés egyébként a verőcei nyaralók kedvenc sportja volt. Az indián táborban 1938 körül készült egy amatőr film, amelynek sztoriját E. B. Hooligan fedőnéven Rodriguez (Barsi) Ödön írta. A törzsfőnök (Heverő Bölény) szerepét dr. Baktay Ervin játszotta, az indián feleség Barsiné (Szeleczy Piroska) volt. A 16 perces feliratos némafilmben Rodriguez (Barsi) Ödön is megjelenik (az egyik indián). Frohner Román dúsgazdag kismarosi vegyész-mérnök – dr. Szeleczy Adorjáné (Sáfár Aranka) első férje – szintén szerepel a filmben. A film 2009 nyarán, véletlen folytán került látótérbe Barsi Béla vágó és Török Ferenc filmrendező szerencsés közreműködése révén. A film DVD másolatai családi tulajdonba kerültek és a Magyar Filmarchívum is példányt kapott belőle.

Az indiántábori élet adta az ötletet Barsi Ödön 1946-ban megjelent ifjúsági regényének (Indiánok a Dunán) megírásához.

Rádiós munkája mellett volt ideje ezután is írni, különböző álneveken bűnügyi és kalandregény sorozatok keresett szerzője lett a kiadók körében. Álneveit gyakran váltogatta, rendszerint a régi spanyol családi név kombinációival. (E. Girido, E. Rodry, Roderich stb.). Szépirodalmi és tudományos fantasztikus műveivel is sikert aratott (Vihar London felett, Az úrhajó, Az ördög hegedűse). A német megszállás és nyilas uralom alatt visszavonult, a legtöbb időt Nógrádverőcén, családjával töltötte. A rádióba csak ritkán nézett be, és 1944. október 18. után minden közreműködést visszautasított. A

rádió német megszállásáról, a Horthy proklamáció beolvasásának körülményeiről szól a Naplója, amelynek töredéke kéziratban fenn maradt. Ebből az időből származnak legkorábbi emlékeim róla. Budapest ostromát családunk a Ráday utcai lakás óvóhelyén vészelte át. Az ostromot követően a Rodriguez családi név Barsira való magyarosítása hivatalosan is megtörtént

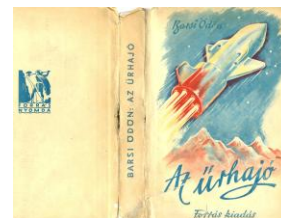
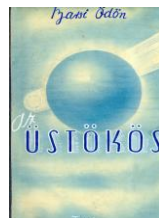

A Rodriguez név magyarosítása

A Rádió újraindítása ügyében Ortutay Gyulával együtt utazott a debreceni ideiglenes kormányhoz 1946-ban.

1948-ig a Szociáldemokrata Párt tagja volt, de már a Rákosi rendszer kezdetén kizárták abból. Nyugdíjazták a Rádióból is, szerencséjére, mert később a terror fokozódása idején nem érték volna be ezzel. 1948-ban még sikert arat a Szegedi Nemzeti Színházban A három testőr rendezésével.

Az első, háborút követő regénye a Vihar London felett volt, melyet 1949-ig több követett.

Barsi Ödön legsikeresebb regényei

Ezután írásai legfeljebb barátai nevével jelenhettek meg. Az 50-es években a Szabad Európa Rádió Szabad Magyarország Hangja közvetítette apám szatirikus hangjátékát, amelyben Rákosi Mátyásnak, a „haza bölcsének” állított emléket. A család sápadtan hallgatta rádiót a Ráday utcai lakásban. Ebben az időben kora hajnali órákban már deportáltak ismerőseinket és barátainkat isten háta mögötti tanyákra, és szerencsénk volt, ha ezzel megúszták. Sokan közülük azonban soha nem tértek vissza, mint például vitéz Somogyváry Gyula (a Virágzik a mandulafa írója), vagy Lajos Iván (a Szürke könyv szerzője), akiket az orosz megszállók egyenesen Szibériába hurcoltak. Az 50-es években fizikai munkát végzett, hogy hozzájáruljon a család megélhetéséhez. Szenet árult a Soroksári úton. Baráti társaságban változatlanul a társalgás központja volt. Mértéktelen dohányzása, amely a fiatalon munkájától megfosztott ember pótcselekvése, jelentősen hozzájárult egészsége

fokozatos megromlásához. 1956-ban, a forradalom és szabadságharc első napjaiban, lelkesedett, de hamar észrevette, hogy a nyugati államok cserbenhagyták Magyarországot. Ezután már csak passzív szemlélője volt az eseményeknek. Élete utolsó éveiben egyetlen öröme én voltam, mert felvettek az orvosira. 1963-ban hosszas betegség okozta halálát. Két kisregényét 1956 után Faragó Miklós a Világvárosi Regények sorozatban Tel-Avivban megjelentette (A nagy kalandor és A fekete zsinór). A rendszerváltás után műveit Magyarországon újra kiadták, egyes fórumokon méltatták érdemeit, de rehabilitálni igazából nem lehetett. Hiszen nem ölték meg, nem börtönözték be, nem deportálták, **csak** éppen nem engedték dolgozni, mert mindvégig ragaszkodott **elveihez**.

Kapcsolat felvétel egy belga Rodriguezzel az internet útján

2009 májusában az internet segítségével kapcsolatba kerültem egy németalföldi Rodrigues leszármazottal (Manu és Ignace de Geest: e-mail: rodrigues@skynet.be). Ignace de Geest édesanyja Emilia Rodrigues volt. A családfájukat azonnal elküldték. De sajnos velük rokonsági kapcsolat nem igazolódott be. Ennek pozitív vetülete is volt: Számos Brüsszelhez közeli Rodriguez további kutatását főlegessé tette. Részlet levelezésünkből:

Íme Rodrigues családjunk genealógiája:

Rodrigues Balthazar 1694-ben Brüsszelben született. Apja R. Bartholomeus volt, aki Dendermondéban 1672.08.24-én született. Balthazar 51 éves korában elvette feleségül Songle Annát a St. Géry templomban (1745.01.10.). Második feleségét (Maria Sophia De Cock) 1751-ben vette el, az esküvő ugyancsak a brüsszeli St. Géry templomban volt. Ebből a házasságból született Rodrigues Johannes Sylvester 1757-ben. Orvos volt és Zelén halt meg 1818.04.11-én. Feleségétől (Anna Catherina Siccard) öt gyermeke született. Közülük Petrus Rodrigues volt a mi ősünk, aki szintén orvos volt, úgyszintén Jean Baptiste Rodrigues is. Fiú gyermek volt még Carolus Rodrigues is, aki 1793.07.02-án született Berlarén és 1866.05.21-én Zelén halt meg. Sophia Rodrigues 1796-ban Zelén született és halt meg 1817-ben.

Petrus Rodrigues ősünk Berlarén nősült (1787.07.03.), felesége Maria Van Driesche volt. Három gyermekük közül Theodorus Augustus Rodriguesnek Emilia Josephina Meeustől született Joseph Cesar Philip nevű fia, aki feleségül vette Alice Rubbenst. Leánygyermekük Emilia Rodrigues volt, az én nagyanyám.

Összefoglalva: Rodrigues őstől való leszármazásom férfi ágon Bartholomeus Rodriguestől végig követhető, nagyanyám ebből a Rodrigues családból való volt.

Sajnos az Ön által keresett Carolus Rodrigues eltérő születési és halálozási adatai folytán nem lehetett azonos azzal, aki a fenti leszármazásban szerepel. Családjunkon kívül Brüsszelben egyébként kevés Rodrigues volt található kutatásunk során.

Kellemes napot, Ignace de Geest.

A Rodriguez család eredetének rövid áttekintése eddigi kutatások alapján.

A családi legenda és a kutatás alapján lassan összeáll a kép, amely közelítőleg igaz lehet a család eredetére vonatkozóan.

Igen valószínű az andalúziai származás, amelyre utal a jellegzetes spanyol külső, amely dr. Rodriguez Bélánál és Rodriguez Ágostonnál egyaránt megtalálható a fényképek tanúsága szerint. Ezt támasztja alá az elveszett családi medalion, amely a sevillai fekete Madonnát ábrázolja. A Magyarországra való letelepedés napóleoni ideje igaz, de magyarázatra szorul.

Ezt megelőzően Rodriguez Károly Brüsszelben élt. Spanyolországból Németalföldre kerülésnek több útja, lehetősége volt. Az egyik út a spanyol hegemonia idején Oestendén keresztül. A másik: megtelepedés közvetlenül a török kiűzése után a Bánátban és onnan Brüsszelbe való leszármazás. Ez utóbbi az életszerű. Lehetségesnek tűnt abból a Rodriguez családból való eredet is, amelynek két tagja (Emanuel és Joseph Rodriguez) a spanyol emigránsok közé tartozott és nyugdíjban részesült. Bár Joseph 1735. decemberben dunai szállítmánnyal a Bánságba érkezett, nem sokáig tartózkodott a kudarcos betelepítés helyén. 1743-ban ismét Bécsben volt, ott kapta a nyugdíját is. Emellett utalás van arra is, hogy nem spanyol, hanem katalán volt.

A török kiűzésére összeállt keresztény hadseregben igen sok spanyol harcolt, így Rodriguezek is. Ezen az úton – akár önkéntesekként is – beállhattak a Savoyai Eugén által vezetett seregbe. A harcok befejeződése után a család egy vagy több tagja nem tért vissza Spanyolországba, ahonnan származnak (az Albacete municípiumban lévő Ballestero-La Roda helységekből?). A harcok után itt megtelepedett Rodriguez, majd Rodrich család nyomon követhető egyes bánsági plébániák bejegyzéseiben. Ehhez a családhoz vezetnek vissza a kutatás szálai, amelyek a szigorú értelemben vett genealógiai leszármazás kiegészítéseként felhasználnak időben egyeztetett és életszerű történeti összefüggéseket.

Temesváron(?) született Rodriguez Anton, aki nagy valószínűséggel azonos Rodriguez Fulgentius ágostonos szerzetessel és Karl Rodriguez rokona volt. Ezt valószínűsíti nyugdíjkompenzációt kérő levele, amelyet Lovasberénybe címeztek.

Rodriguez Károly Brüsszelben Carolus Rodry néven született törvénytelen gyerekként. Feltételezhetően apja a brüsszeli Joseph Rodrich volt. Károly vallon családban nevelkedett. A Rodry név helyett visszavette az eredeti spanyol Rodrigues családi nevet. A orvos által felnevelt ifjú mostohaapja foglalkozását választotta. Nem véletlen, hogy a katonai összeírásban nyelvtudását illetően csak francia és német nyelv szerepel, magyar vagy spanyol nem. A katonai iratok a brüsszeli származást és a Magyarországon való letelepedését egyértelműen igazolják. Katonai iratokban szereplő fia, a kis Carl bizonyítja azonosságát. A 3. huszáregiment (Hadik de Futak) 1801-től Mórton állomásozott. A regiment parancsnoka korábban gr. Cziráky László volt. Ez utóbbiak magyarazzák, hogyan kerülhetett kapcsolatba Károly a lovasberényi Szalaji Annával az 1800-as évek elején.

A család genealógiáját személyekhez kötött láncolatban valójában csak 1773-ig sikerült visszavezetni. Rodriguez Károly brüsszeli születése a katonai nyilvántartás alapján biztos, de a törvénytelen gyermekként született Carolus Rodryval való azonossága csak feltételezhető, bár elég

valószínű. A Brüsszelben megjelenő lehetséges apa, Joseph Rodrich bánsági származása ugyancsak hipotézisen alapszik, de az eddigi adatok összevetése alapján lehetséges. A család spanyolországi eredete viszont kétségtelen. A család egyes tagjainak nápolyi vagy lombardiai, később esetleg bécsi tartózkodása és annak formája (emigránsok vagy katonaként) a Bánságban való letelepedésig nem nyomon követhető az eddigiek alapján. A bánsági jelenléte azonban bizonyosra vehető az egyes adatok összevetése alapján. Bár a családkutatás alapján véve dr. Fallenbüchl Zoltán megállapítása nyomán sikeresnek mondható, de személyhez való kötése mégsem volt eddig eredményes. A lehetőséget még kínálja annak a megválaszolása, hogy honnan tudta dr. Fallenbüchl Zoltán azt, amit tényként közölt a család bánáti bevándorlásával kapcsolatban. Az alapmű, a Spanyolok a XVIII. században Magyarországon kézírata és cédulakatalógusa az elhunyt professzor hagyatékában még választ adhat erre.

Ez a család kiállta évszázadok próbatételét és bizonyította életrevalóságát. Volt közülük olyan, aki életét áldozta magyar hazájáért és olyanok is, akik hírnevet szereztek maguknak a kulturális életben vagy más téren. A Rodriguez család ma élő leszármazottai nyomon követhetők a „Who is who Magyarországon” életrajzi enciklopédia egyes kiadásában (ifj. Barsi Béla 2.szám/2004, dr. Barsi András 3.szám/2005, dr. Barsi Béla 6.szám/2008). Utóbbinak (a szerző) aktualizált (Pro Sanitate 2012.) életrajza a 2015. évi 13. számú kiadásban jelenik meg.⁷⁸

178

Barsi Béla, Dr.

C.: Fővárosi Önkormányzat Nyíró Gyula Kórház HC.: 1135 Budapest, Lehel út 59. SzH.: Budapest, 1939. jún. 3. CS.: Dr. Horváth Sarolta fogszakorvos GY.: András (1970) fogorvos, Béla (1967) aranyollós filmvágó, Gábor (1994) Sz.: Barsi Ödön Magyar Rádió főrendező, író, Szeleczy Piroska építész, tervező festő IV.: 1953-57 Apáczai Csere János Gyak. Ált. Gimn. Budapest, 1957-63 Budapesti Orvostudományi Egyetem, ÁOK, summa cum laude diploma, 1968 belgyógyász szakvizsga, 1978 oxiológus szakvizsga, 1990 intenzív terápiás és aneszteziológus szakvizsga, 1992 kardiológiai szakvizsga SzE.: 1962-88 Országos Mentőszolgálat Budapesti Mentőszervezete, Mentő Kórház, belgyógyász adjunktus, 1994-ig a rohamkocsi szolgálat orvosa is, 1988- Fővárosi Önkormányzat Nyíró Gyula Kórház, Központi Aneszteziológiai és Intenzív Betegellátó Osztály, Intenzív részleg beindítója, vezetője, 2006- mb. osztályvezető főorvos KT.: először alkalmazta a helyszíni ideiglenes pace-maker beültetését és a fibrinolízis eljárást a mentőszolgálatnál P.: szócikkek orvosi szaklapokban az ideiglenes pace-maker és a fibrinolízis témakörében TA.: Magyar Orvosi Kamara, Magyar Oxiológiai Társaság HO.: családfakutatás, úszás.

A Barsi Rodriguez család ma élő leszármazottai

⁷⁸ „Who is who Magyarországon” Hübners sorozat 2008.-i 6. számú kiadása, 178.o

Utószó

Sajnos úgy tűnik, hogy a Rodriguez vérvonal a fiúági leszármazásban ugyan folytatódik, de az ősi spanyol Rodriguez családnév csak az emlékezetben él tovább.

Családkutató munkámnak többek között egyik fő célja ez utóbbi ápolása volt. Ennek lehetősége a genealógiai kutatás folytatása, amelyre lehet, hogy a leszármazottaim vállalkoznak majd felhasználva az eddigi eredményeket.

Családkutatásom kezdete óta a kutatás lehetőségei nagy mértékben javultak. Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza (a mormon egyház) élen járt e tekintetben. A familysearch.org létezése nagy segítséget jelentett munkámban az elmúlt évben. Ugyanez mondható el a Belga Levéltár online kereső rendszerére, ahol Brüsszel mellett a provinciális parókiák dokumentumai is minden további nélkül eredetiben megtekinthetők. De a Magyar Országos Levéltár is nagyot lépett előre ezen a téren. Az online lehetőség napról napra frissülő korszakában reális célkitűzés a még nem elérhető dokumentumok majdani kutatása (pl. a bánási parókiákon) vagy az eddigi izzadságosan elért adatok újbóli átnézése. Talán kiderül az is, hogy dr. Fallenbüchl Zoltán honnan tudott a bánási leszármazásról.

Aki a kutatásban általam leejtett staféta botot idővel felveszi, az a szoros értelemben vett genealógia mellett annak historikus vonatkozásaiban is élvezetet fog találni.

Könyvismertetés

Kis füzetben nagy segítség a CSALÁDKUTATÁSHOZ, 2. kötet

Ari Ilona, Budapest (ariilona@gmail.com)

December közepén megjelent a sokak által sürgetett:

Kis füzetben nagy segítség a CSALÁDKUTATÁSHOZ 2. kötete.

Akik részt vettünk 2012-ben az első szám létrehozásában, a tudásunk legjavát igyekeztünk beleadni ebbe a kis kiadványba. Azóta tudjuk, nemhiába. Különösebb hírverés nélkül, jóformán csak a „Mundpropaganda” jóvoltából néhány hónap alatt elfogyott. Újra kellett nyomtatni. Ugyanakkor sokan kérdezték – Mikor jelenik meg a folytatás? Ami a kívánatosnál jobban elhúzódott, de itt van!

Bár az első kötetünk főként a kezdő családkutatók számára készült, haszonnal forgatták a genealógiában jártasabbak is. Elismerték kiadványunk hasznosságát levéltárosok, gyakorló családkutatók, sőt ajánlott irodalomként szerepelt az egyetemi oktatásban, néhány helyen szaktanfolyamok anyagául is felhasználták. Mindez reményt keltett, hogy a genealógia elméleti és gyakorlati művelői, a Magyar Nemzeti Levéltár vezetése és legtöbbször, a kutatókkal közvetlen kapcsolatba kerülő szakembere tudásával és tapasztalatával egyre inkább segítőkészen áll az amatőr családkutatók mellé. A folyamat megmutatkozik a két füzetben. Már az 1. számban is szerepeltette magát a levéltárosi szakma, a 2. kötet életre keltésében már oroszánrészt vállaltak a levéltárosok. Egy fejezet megszületését Szikszai Mihály főlevéltárosnak, szintén egy nagyon fontos részt és két kitűnő mellékletet pedig Berkes József főlevéltárosnak köszönhetjük. Ahogy szélesedik az érdeklődés, szélesedik a segítőkészség is, a levéltárosok mellett már a néhány genealógus, sőt a szakma csúcsán álló egyetemi docens, Dr. Pandula Attila segítette munkánkat. Mindez külön öröm nekünk, és várjuk a folytatását!

Megmaradt az igen jó kapcsolat Dr. Fülöp Tamással (baloldalt) a főigazgató-helyettesi kinevezését követően is (fotó: Illés Csaba).

Időközben az Aba-Novák Agora Kulturális Központ (ANKK) és a MACSE között korábban létrejött együttműködési megállapodás egyre inkább megtelik tartalommal. Éppen egy MACSE vacsorán került személyes jó kapcsolatba a két vezető, és beszéltek meg a továbblépést. Így a kiadó Molnár Lajos Milán az ANKK igazgatója, a Családkutató Klub alapítója maga mellé tudta állítani Dr. Kollega Tarsoly Istvánt, a MACSE elnökét, illetve a Tarsoly Kiadó tulajdonosát, aki szakmai tapasztalatát, segítőkész hozzáállását adta a dolgok előre viteléhez. A lektorálás sem ment volna zökkenőmentesen a Babcsányi házaspár áldozatos munkája nélkül.

A nemesség és más kiváltságos rétegekről szóló fejezet egy részét Ari Ilona foglalta írásba, ahogy a lábjegyzetekből is kitűnik, néhány korábban elhangzott előadás és több forrás alapján. A mellékletekben szereplő Szokolszky esperes szótárából készült kivonat szerkesztését ismét B. Sípos Gabriella vállalta. A Jász-Nagykun-Szolnok megyére vonatkozó részt pedig a szolnoki családkutatók régi segítője, Dr. Cseh Géza főlevéltáros lektorálta. Sokan mások támogatták munkánkat, ötleteinkkel, egy-bekezdés megírásával vagy éppen látványos és érdekes példát mutató illusztrációkkal. Köszönet mindenkinek, a név szerint nem említett segítséget nyújtókat is beleértve!

Ahogy a tartalomjegyzékből is látható, most a különböző társadalmi kategóriák közül emeltünk ki néhányat, és törekedtünk főként a szakirodalomban eddig meglehetősen elhanyagolt területek kutatásához iránymutatást adni. Két fő fejezetben tárgyalva a nemesség és a közrendűek kutatásának sajátosságait, majd példaként bemutatjuk a megyei levéltárban található különlegességeket.

A nemesség és más kiváltságos rétegek

Csak érintőlegesen foglalkozunk a főnemességgel. Oka az, hogy számukból eredően ritkán bukkan az egyszerű családkutató az ősei között grófokra, bárókra (a névazonosság megtévesztő lehet), ezen kívül napjainkig folyamatosan igen jól feltárt terület, így bőséges forrásokat, genealógusok általi feldolgozásokat találhatunk. Az első rész bevezetőjében némi történelmi áttekintést adunk a hazai nemesség kialakulásáról, kiemelve a köznemesség jellegzetességeit és a társadalomban betöltött szerepét. Külön tárgyaljuk az erdélyi nemesség sajátosságait. Az adományozás mikéntjének változásán túl más kiváltságos rétegekről, így a foglalkozáshoz, illetve a helyhez kötött kiváltságos rétegekről is szó esik.

Igen hasznos ismereteket találhatunk az általános rész után, a nemességkutatás levéltári és könyvtári forrásairól szóló fejezetben. Bizonyítván, hogy aki nemesi családból származik, előnyösebb helyzetben van, mint a paraszti ősökkel rendelkező. Noha a kezdetekkor a módszerek megegyeznek, az anyakönyveken túl lényegesen bővebb forrásanyagot találhatunk a nemességre vonatkozóan. A családkutatás hosszú ideig csak a nemesség kutatásával volt egyenlő, következésképpen számos alaplú áll rendelkezésre (pl. Nagy Iván, Kempelen Béla, Siebmacher-féle címereskönyvek, vármegyei monográfiák, Királyi Könyvek, Turul stb.). A könyvészeti forrásokkal ellentétben a levéltári források eredeti alakban maradtak fenn. Ezek többnyire egyedi példányok, kézzel íródtak, leggyakrabban latinul, így kutatásukhoz nagyobb jártasság, ismeret szükséges. Külön kiemelendő a címereslevelek

gyűjteménye és adatbázisba való feldolgozása, az Illésy-cédulagyűjtemény, a megyei nemesi iratok. Megkönnyíti a kutató munkáját, hogy ezek jobbára pontos levéltári jelzettel együtt szerepelnek.

A fejezet végén ismertetőt találhatunk a halotti címerekről, továbbá a beazonosítást megnehezítő vezetéknev-változásokról.

Bikessy András halotti címere a mosonmagyaróvári Hansági Múzeum gyűjteményéből. (fotó: Székely Zoltán)

Közrendűek

A ma élők többségének ősei túlnyomórészt egyszerű átlagemberek voltak, mégis a legutóbbi időkhöz a genealógusok közül kevesen és csak elvétve foglalkoztak a közrendűek kutatásával. Pedig elkélne az iránymutatás, hiszen a nagyfokú népességkeveredés, a határok időnkénti módosulása, a különféle vallások, köztük a többfajta protestáns felekezet kialakulása, változása igen megnehezítheti

az elődeit kereső munkáját. A közrendűek esetében a legfőbb forrást az anyakönyvek jelentik, amelyről részletesen szoltunk az 1. füzetben, így ebben a fejezetben az egyéb forrásokról esik szó. A különféle összeírásokon túl a temetkezési helyek, illetve a különféle ábrázolások nyújtotta lehetőségeket vettük számba.

Külön tárgyaltuk a parasztságot mint társadalmi kategóriát érintő kérdéseket. A lehatárolást követően, ízelítőt adunk az anyakönyvekben a mezőgazdasággal foglalkozók mind a latin, mind a magyar nyelven íródott, és koronként változó anyakönyvi megjelöléséről. Rövid történeti áttekintés közben részletesebben tárgyaljuk a jobbágyfelszabadítás következményeit. A szűkös források miatt külön felhívjuk a figyelmet a matrikulákban szereplő bejegyzések gondosabb tanulmányozására, és a leginkább református felekezethél fellelhető családkönyvekre. Nagy jelentősége lehet az urbáriumoknak, dézsmajegyzékeknek, dicális összeírásoknak, katonaállítási listáknak, továbbá az esetleges peres vagy örökösödési ügyek iratainak.

Mivel számarányukhoz képest nagyon kevés a publikáció, ezért érdemes elolvasni a fellelhető a helytörténeti és más családok történetét ismertető munkákat, a korabeli, helyi sajtót, kalendáriumokat, paraszttal foglalkozó szociográfiai írásokat. A nemesi családokról szóló szakirodalomban is találhatunk minket érdeklő részekre, különösen a megyei monográfiákban találhatunk értékes ismeretanyagot.

A polgárságról szóló rész a városok kialakulásával, típusaik, történelmi szerepük változásával kezdődik. Bár családtörténeti szempontból a polgárságot érdemes tágabban értelmezni, nem csak a szabad királyi városok polgárjogot nyert lakóit számítjuk ide, mégis érdemes a polgári jogállás sajátosságait, megszerzésének feltételeit ismertetni. Hazánkban a mai értelemben vett polgárosodás leginkább a kiegyezéstől indult meg. A vegyes megélhetési formák miatt kettősség jellemezte a mezővárosok lakosságának jó részét, az itt élő iparosok, kézművesek erősen kötődtek a mezőgazdasághoz.

A polgárság esetében is jól használhatók a parasztságnál már említett különböző forrásanyagok. Kiegészítésként érdemes utánanézni, megtalálható-e az illető város levéltára, amelyben esetleg polgárnyilvántartásokra, különféle összeírások helyi alapadataira bukkanhatunk. A tanácsulések jegyzőkönyvei, kiegészítő jogi és igazgatási anyagok, a városi kamara, illetve az építési hatóságok iratai, jövedelem és adónyilvántartások, telekkönyv szintén tartalmaznak számunkra hasznos, akár a saját családunkat közvetlenül érintő információkat. Itt került sor a temetkezési szokásokkal kapcsolatos tudnivalók részletesebb tárgyalására.

Az egyéb közrendű rétegeken belül az értelmiséggel, iparosokkal, bányászokkal, kereskedőkkel és vendéglátókkal foglalkozunk részletesebben a fejezet zárásaként. Itt is igyekszünk képet adni az esetleg fellelhető sajátos forrásokról.

Különleges családtörténeti források az MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárban

A megyében történt sajátos eseménynek köszönhetően, az 1745-ös jászkun megváltás (redempció) során földet szerzőket külön is nyilvántartották Liber Fundinak nevezett, korabeli földkönyvben. A redempcióhoz köthetően még számos más irat, dokumentum is született, amelyeknek nagy fontosságot tulajdonítottak és gondosan megőriztek. Ennek következtében a levéltár leggazdagabb iratanyaga éppen a Jászkun kerülethez köthető.

Családkutatási szempontból igen eredményes lehet még az összeírások, választási névjegyzékek, végrendeletek, hagyatékleltárak, iskolai anyakönyvek, telekkönyvek, továbbá a Vitézi Szék és a névváltoztatások iratanyagának böngészése. Az egyes forrástípusok feldolgozottságát, illetve a kutatásukhoz használható részletes tájékoztatást találhatjuk ebben a fejezetben. Természetesen mindez nem vonatkoztatható egy az egyben más megyei levéltárra, viszont ez felhívja a kutató figyelmét, hogy helyben érdeklődjön az anyakönyveken kívüli egyéb források iránt is.

Mellékletek

Nemes családokról megjelent szakirodalom

A több mint tíz oldalas összeállítás hosszú évek gyűjtésének eredménye. A maga nemében egyedülálló munka Berkes József főlevéltárost dicséri. Nem csak a nemesi ősökkel rendelkezők böngészhetnek benne eredményesen. Tételesen ellenőrizve és aktualizálva tárjuk az olvasó elé. Szerencsére a ma már többségében nehezen hozzáférhető munkák jó része újra nyomtatásra került vagy elektronikus formában is megjelent. Mindezekről tájékoztatást adunk.

Latin kifejezések az anyakönyvekben

Bőséges kárpótlást kapnak a 2. kötetben azok, akik az előzőben kevesellték a latin szótárt. Akkor ennyi fért bele. Most adódott a lehetőség a bővítésre, ugyanis megkaptuk Berkes József főlevéltárostól az ő évtizedeken keresztül gyűjtött szószeretét, amelyet kiegészítettünk Csapó Zoltán családkutató hasonló jegyzékéből.

Foglalkozások, állások latin-magyar szótára

A Szokolszky Bertalan esperes által 1923-ban megjelentetett Anyakönyvvezetők szótárából B. Sipos Gabriella ezúttal a foglalkozások latin-magyar megfelelőjét gyűjtötte ki. A máshol már szereplő kifejezéseket kihagyva, a régies fogalmak mellé odairva a mai megfelelőjét.

A kiadvány ára: 1500 Ft

Megvásárolható:

- az Aba-Novák Agóra Kulturális Központban, 5000 Szolnok, Hild János tér 1.

Tel.: (56) 514 -569, E-mail: abanovak@ankk.hu

- az MNL Országos Levéltárának óbudai épületében, 1037 Budapest, Lángliliom u. 4.

Tel.: (1) 437-0667, E-mail: mokut@mnl.gov.hu

Négyesi György, Honfi György:

Az egyéni Magyar Sakk Bajnokságok – férfi és női – (Eredménytáblázatok, életrajzok, játszmák – nem mindenkitől)

Előszó

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy elolvassa ezt a könyvet, amely ebben a formában nem teljesen szokványos antológia. Magyarországon 1906 és 2012 között 77 magyar, egyéni férfi sakkbajnokság megrendezésére került sor. Ez önmagában is meglepő lehet, hiszen 2012-ben mindössze a 62. bajnokságot rendezték meg, és ugyanakkor mindkét fenti állítás igaz. A versenyeket csak 1945-től nevezték magyar egyéni férfi bajnokságnak, ami versenyre előtte sor került, az hol a nemzeti mesterverseny, hol a szövetségi mesterverseny, hol pedig a magyar nemzeti sakkverseny nevet viselte. Mivel azonban ezeken a versenyeken is legjobb sakkozóink indultak el, ezért nyugodtan tekinthetjük őket bajnokságoknak. [Ezek a tornák az 1913-as évvel bezárólag csak nevükben voltak mesterversenyek, valójában azonban főturnák voltak, ahol az első helyezett mesteri címet kapott.] Ebben az időben az országban csak két mester akadt, Maróczy Géza, a Nagymester és Forgács Leó, akiről ekkoriban azt tartotta közvélemény, hogy akár Maróczy konkurensé is lehet.

Chalupetzky Ferenc Egykor és most c. könyve foglalkozik az első nemzeti sakkverseny megrendezésének körülményeivel. Egy lényeges tényező azonban az ő figyelmét is elkerülte: 1905-ben Balla Zoltán elindított egy sakklapot, a Magyar Sakk Lapot. Ez a lap kezdettől fogva kettős eszmét karolt fel, egy országos sakkszövetség létesítésének és egy országos egyéni sakkverseny rendezésének eszméjét. Ezt a kettős eszmét karolta fel a Győri Sakk-kör, amelynek 1906. április 12-i ülésén dr. Faragó Ödön alelnök előterjesztésében vetődött fel a magyar nemzeti sakkverseny gondolata. A kör május 12-én és június 5-én tárgyalta meg a részleteket, és küldte is szét az „Első Nemzeti Sakkverseny Győrött” feliratú meghívót.

Ez az a pillanat, ahonnan a mi könyvünk fel szeretné venni a fonalat, először bemutatva a 77 bajnokság körülményeit, ismertetve eredménytáblázatokat és a résztvevők rövid életrajzait, játszmákkal. Arra törekedtünk, hogy minden egyes esetben lehetőség szerint teljes adatsort közöljünk, tehát arra törekedtünk, hogy megadjuk a versenyzők születési és halálozási adatait, szüleinek nevét és foglalkozását, a versenyző végzettségét, szakmáját, munkahelyét, házastársának nevét, házasságkötésük idejét, gyermekeinek nevét, s természetesen felvázoljuk magát az egyéni sakkpályafutást. Sajnos mára ez vagy csak részlegesen, vagy hiányosan, vagy - mint ezt két férfi és több női résztvevő

esete bizonyítja – egyáltalában nem sikerült. A jelenleg is élő személyeknél szereplő hiányos adatok annak köszönhetőek, hogy az illetők azt kérték; sakkpályafutásukkal foglalkozunk, ne személyes adataikkal! A nagymestereknél igyekeztünk 4 játszmát, a többiekénél 2-2 nyert játszmát bemutatni. Itt sem nevezhető teljesnek a siker. A legnagyobb adatbázisokban, a magyar sakk-folyóiratokban sem találtunk minden személyhez 2 nyert játszmát.

A kutatás nehézségeiről meg csak egy példát hoznék Füves Károlynéét, akiről a Magyar Sakkvilágban mindössze annyi volt olvasható, hogy Győrből érkezett.

Találtunk ugyan egy Füves Károlynét, aki Nagymegyerről való, 1891. dec. 17-én házasodott (a házasságkötés helye: Enese 1913.12.04.), e házasságából 4 gyermek származott, Ilona, István, Tibor, Mária. Férje ügyvéd, később felsőházi tag, 1939-44 között az édesipari cukorgyári gazdaságot vezette Nagymegyeren. Füves Károlyné Altöttenben tanítóképzőt végzett (1903-1907). Egy leszármazottat is sikerült megtalálnunk, aki viszont meglepetésünkre közölte, hogy az ő nagymamája bizony sohasem sakkozott, viszont tudott valakiről, akinek révén megtalálhattuk az igazi leszármazottat és így az igazi Füves Károlyné személyi adatait is.

Kívánjuk, hogy örömük teljen a könyvben!

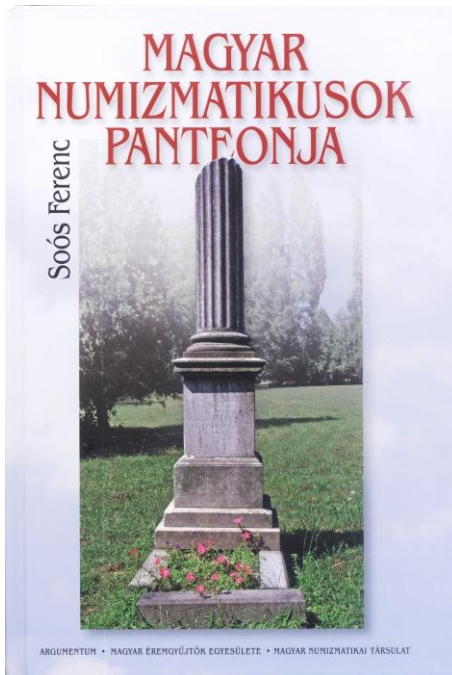
Honfi György és Négyesi György, a szerzők.

A könyv megvehető itt :

<https://www.ekonyv.hu/hu/konyv-reszletei/az-egyeni-magyar-sakk-bajnoksagok---ferfi-es-noi---eredmenytablalatok-eletrajzok-jatszma---nem-mindenkitol-?eid=5844>

Soós Ferenc: *Magyar numizmatikusok panteonja*

Argumentum – Magyar Éremgyűjtők Egyesülete – Magyar Numizmatikai Társulat,
[Budapest] 2010. 269 oldal, illusztrált.

2010 augusztusa végén jelent meg e rendkívül fontos, hiánypótló kézikönyv, amely több éves kutatómunka eredménye. Bevezető szövege pontosan megadja a könyv megírásának indokait, szempontjait, amelyek közül kiemelendő, hogy a tárgyalt numizmatikusok sírhelyeinek felkutatásával és bemutatásával ilyen formában még senki sem foglalkozott. A kötet a valaha élt, numizmatikával hivatásszerűen vagy csak szenvedélyből foglalkozó azon magyar személyeket – pl. numizmatikusokat, régészeket, muzeológusokat, történészeket, könyvtárosokat, éremművészeket stb., illetve műgyűjtőket – mutatja be, nevük ABC-rendjében, akik numizmatikai cikkeket, könyveket írtak, vagy akikről gyűjteményük jelentősége kapcsán mások emlékeztek meg írásban. Rövid életrajzokat követően, ha van, az általuk írt legfontosabb vagy összes szakmunkák és a rájuk vonatkozó szakirodalom felsorolása következik, amelyek részletesebb megismerésükhöz,

további kutatásokhoz jó kiindulási alapot jelentenek. Nem kevesebb, mint 326 numizmatikus tűnik fel a kötetben.

Fontos erénye és kuriózuma a könyvnek, hogy amennyiben fellelhető volt, bemutatja a tárgyalt személyek sírjairól készült fotókat is, azok pontos helyét s a fényképezés időpontját is megadva. Egy ilyen jellegű vállalkozásnál ugyanakkor természetesen könnyen előfordulhat, hogy egyrészt valaki kimarad belőle, másrészt hogy például egy eddig ismeretlennek hitt sírhelyről váratlanul információk bukkannak fel, továbbá, hogy az egyes személyeknél nem szereplő képi ábrázolás megjelenítése, bemutatása is lehetővé válik. Ezek azok az adatok, adalékok, amelyek egy esetleges későbbi, bővített kötetbe kiegészítésként bekerülhetnek.

A szerzőt a részletes, név szerinti felsorolás alapján munkájában, az adatgyűjtésben sokan segítették, ami egyáltalán nem csökkenti érdemeit. A kutatás széles körű volt, a könyvtári, világhálós, szóbeli források mellett sok esetben levéltári anyagból is merített. A kézikönyv ízléses kivitelben készült, túlnyomórészt színes fotókkal illusztrált, jól áttekinthető, s a végén a rövidítések jegyzéke mellett rövid angol, francia és német nyelvű összefoglaló színesíti. Aki előzetesen megrendelte, sorszámozott, névre szóló példányt vehetett át belőle. Mindenkinek ajánlom elolvasásra, akit érdekel numizmatikus elődeink élete és munkássága.

Molnár Péter

Szerzőink figyelmébe

A szerkesztőség családtörténeti tárgyú cikkeket, könyvismertetésekét, illetve az egyesület életével és szakmai rendezvényekkel kapcsolatos beszámolókat vár az egyesület tagságától és az érdeklődő olvasóközönségtől egyaránt.

Kérjük, hogy:

- a lehető legjobban ellenőrizték állításukat, szakirodalmi, levéltári hivatkozással, példával támasszák alá; arról írjanak, amit jól ismernek.
- a cikkeknek a hiánytalan, végleges, „nyomdakész” változatát adják le, leadás után nincs már mód a változtatásra!
- az átírásokhoz az eredeti irat olvasható minőségű (de nem több MB-os terjedelmű) fényképét a lektorok számára mellékeljék, még akkor is, ha nem lesznek a cikkbe beillesztve.
- a cikkbe beillesztésre kerülő képek lehetőleg legyenek jó felbontásúak, de egyenként ne haladják meg az 500 kB-ot.
- a cikkbe beillesztésre kerülő képek helyét és az esetleges képaláírást adják meg a szövegben, a képeket ne illesszék be a cikkbe, hanem küldjék mellékletben.
- ügyeljenek a helyes gépelésre, futtassanak helyesírás-ellenőrzést leadás előtt.
- ügyeljenek az iratátírás, forrásközlés pontosságára.
- az évszázadokat arab számmal, a dátumokat a következő formában tüntessék fel: „1632. július 23.” („1632.07.23.” és hasonló formátumok kerülendők!) Lábjegyzetben az „1632. júl. 23.” is megfelelő.
- a felhasznált műveket és levéltári anyagot lábjegyzet formájában hivatkozzák, külön irodalomjegyzéket nem szükséges készíteni.
- idézeteknél mindig adják meg a forrást.
- a felhasznált szakirodalmat/iratokat egységesen a következő szabványos formában adják meg:

Könyv:

Kovács István: A könyv. Bp., 2000. 50-55.

További hivatkozások esetén: *Kovács I.*: i. m. 62-64.

Ugyanarra a műre történő egymást követő hivatkozások esetén: Uo. 75-77.

Folyóiratcikk:

(3 vagy több szerző: et al., annál kevesebb: név szerint):

Darvas A., Kiss I., Jónás Á.: A folyóiratcikk címe. In: *Élet és Irodalom* 1.(2005.) 10-13.

Elektronikus:

Mint folyóiratcikk, és a részletes hivatkozásban fel kell tüntetni az URL-t és lehetőleg a letöltés dátumát:

Darvas A.: A folyóiratcikk címe. Élet és Irodalom Online (2005. június 12.).
<http://www.es.hu/pd/display.asp?channel=PUBLICISZTIKA0637> (Letöltés dátuma: 2006. aug. 20.)

Levéltári irat:

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban: MNL OL) P 2018 Tomcsányi (Tomcsini) család vásárosnaményi levéltára, 1. cs. 1. tétel Tomcsányi család évrendezett iratai, 1603.

Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára (továbbiakban: MNL PML) IV. 3. c/2. Pest-Pilis-Solt vármegye nemesi közgyűlésének iratai, köz- és kisgyűlési iratok, nemességi iratok (acta nobilitaria) 1792. fasc. 2. nr. 1988.

A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy válogasson a beadott cikkek közül, későbbi számra halassza megjelentetésüket, a terjedelmesebb írásokat több részre bontva közölje le. A szakirodalmi összefoglalásokkal szemben előnyben részesülnek a primér források felhasználásával készült, egyéni kutatómunkán alapuló cikkek.

Nem megfelelő színvonalú, a családfa-kutatáshoz vagy az egyesület tevékenységéhez nem kapcsolódó, korábban máshol már megjelent írásokat a szerkesztőség nem fogad el közlésre.

A cikkeket MS Word formátumban a matrikula@macse.org címre várjuk.

Köszönjük leendő szerzőink munkáját, fáradozását!

A szerkesztőség

Matrikula 2014 tartalomjegyzék

1. szám (március)

Erdős Pál: *A borosjenői nemes és borosjenői és szegedi gróf Tisza család rövid története* 1

Vasy Endre Levente: *Egy nem mindennapi polgári életút a XIX. században. Dr. Tarczay Kálmán élete (harmadik, befejező rész)* 21

2. szám (június)

Dr. George Berzsényi: *A szentlászlói és balatonfüredi Vargha család* 1

Pápai Tamás László: *„Burchald” – Egy példa a genealógia használatára a helytörténeti kutatásban* 12

Könyvismertetés

Nyitrai István: *Régi fejfák és síremlékek a Gömöri temetőken* 17

Dr. Kollega Tarsoly István: 24

Dr. Várkonyi Tibor: Négy király, egy szultán

3. szám (szeptember)

Dr. Barsi Béla: *A Rodriguez/Rodrigues család története (első rész)* 1

Dr. Hatvany Béla Csaba: *Árpád-sávok és Anjou-liliomok nyomában* 37

4. szám (december)

Dr. George Berzsényi: *Svastits-Csertán őseim és rokonságom* 1

Dr. Barsi Béla: *A Rodriguez/Rodrigues család története (második, befejező rész)* 12

Könyvismertetés

Ari Ilona: *Kís füzetben nagy segítség a CSALÁDKUTATÁSHOZ, 2. kötet* 39

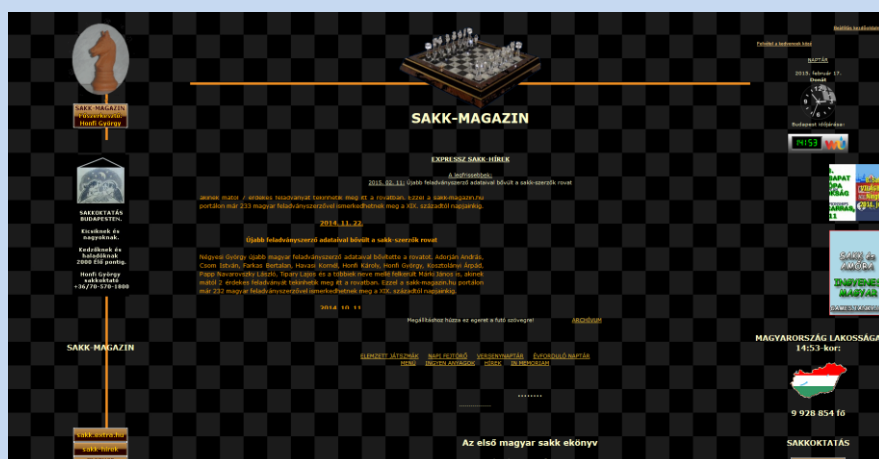
Négyesi György, Honfi György, *Az egyéni Magyar Sakk Bajnokságok – férfi és női – (Eredménytáblázatok, életrajzok, játszmák – nem mindenkitől)* 45

Molnár Péter: *Soós Ferenc, Magyar numizmatikusok panteonja* 47

Szerzőink figyelmébe 48

Matrikula 2014 tartalomjegyzék 50

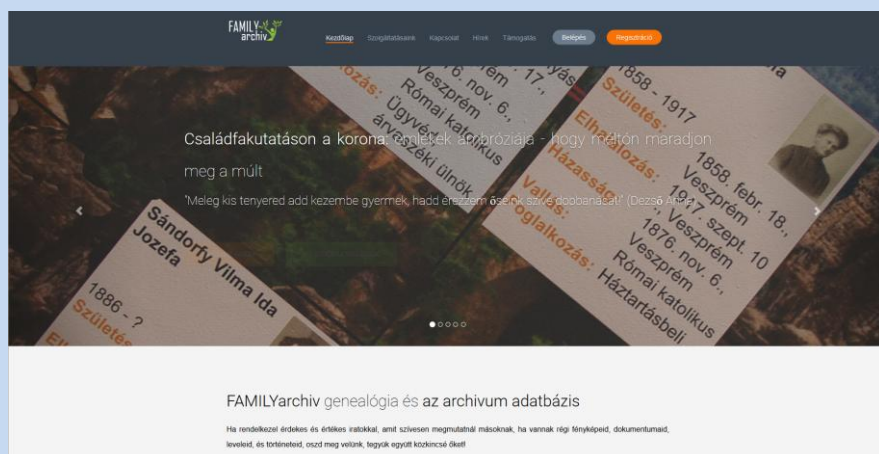
Egyesületi tagok honlapjai

Négyesi György honlapja

(főszerkesztő Honfi György, társszerkesztő Négyesi György)

<http://www.sakk-magazin.hu/>

Sándorffy Aliz honlapja

www.familyarchiv.hu

MACSE

H-1022 Budapest
Bimbó út 55.

E-mail: macse@macse.hu

Adószám: 18213056-1-41

KSH: 18213056-6499-529-01

Egyesületi tisztségviselők

Dr. Kollega Tarsoly István
elnök

Dr. Hatvany Béla Csaba
elnökhelyettes

Dr. Várkonyi Tibor
főtitkár

Babcsányi Judit
titkár

Garadnai Zoltán Zsolt
titkár

Kónya Zsuzsanna
titkár

Németh József
titkár

Papcsik Béla
titkár

Szigetiné Zékány Ilona
titkár

Sztrányainé Ildikó
titkár

Gelei Judit
kincstárnok

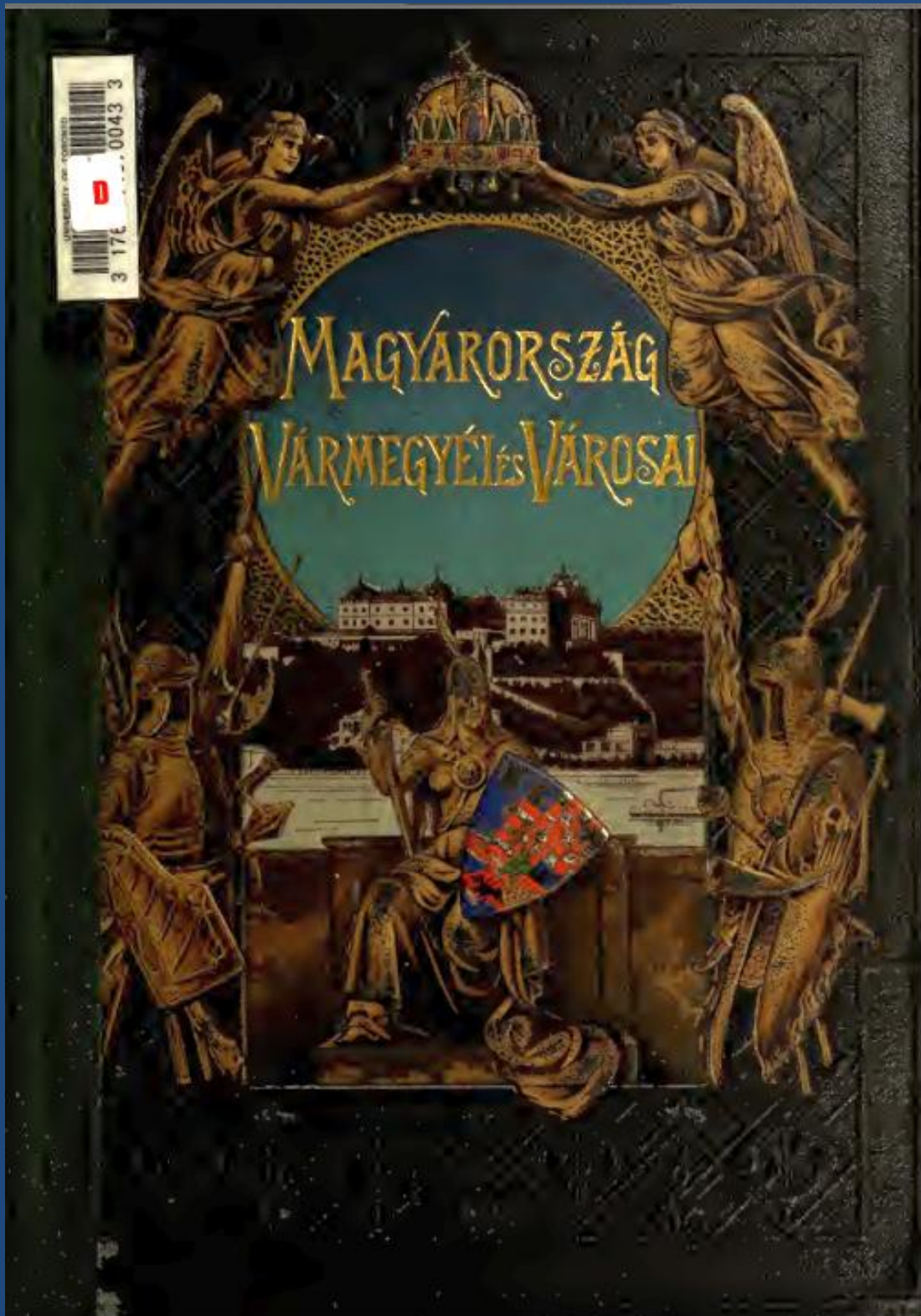
Felhalminé dr. Puskás Angéla
az ellenőrző bizottság elnöke

Beszeda László
az ellenőrző bizottság tagja

dr.Szalay Júlia
az ellenőrző bizottság tagja

Látogassa meg web-
helyünket:

<http://www.macse.hu/>

Borovszky Samu közreműködésével készült *Magyarország vármegyéi és városai*

híres monográfia-sorozat egyik kötete